

Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет
Кафедра української літератури ім. акад. М. Возняка

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Історія української літератури 20-30-х років ХХ ст.»
(назва навчальної дисципліни)

галузь знань	<u>01 Освіта / Педагогіка</u> (шифр і назва напрямку підготовки)
спеціальність	<u>014 Середня освіта</u> (шифр і назва спеціальності)
спеціалізація	<u>014.01 Середня освіта (українська мова та література)</u> (назва спеціалізації)
факультет	<u>Філологічний</u> (назва інституту, факультету, відділення)

Робоча програма «Історія української літератури 20-30-х років ХХ ст.» для студентів за спеціальністю 014.01 Середня освіта (українська мова та література) “25” серпня 2022 року, 45 с.

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Крупач Микола Петрович, доцент кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка, кандидат філологічних наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української літератури імені акад. М. Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка

Протокол від «26» серпня 2022 року № 1

Завідувач кафедри української літератури імені акад. М. Возняка

(підпис)

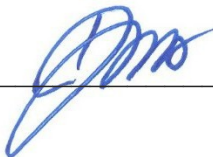
(Микитюк В. І.)
(прізвище та ініціали)

«26» серпня 2022 року

Схвалено Вченою радою філологічного факультету
Протокол від «30» серпня 2022 року № 1

«30» серпня 2022 року

Голова

Крохмальний Р. О.

І. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів -3	Галузь знань (шифр, назва) 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	
Модулів-2	Напрямок (шифр, назва) 014 Середня освіта	<i>Рік підготовки</i>	
Змістових модулів- 2	Спеціальність (професійне спрямування) 014.01 Середня освіта (українська мова та література)	3-й	-й
Курсова робота 0		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин - 126		6-й	-й
		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: 8	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	32 год.	год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		48 год.	год.
		<i>Лабораторні</i>	
Аудиторних – 5		год.	год.
Самостійної роботи студента - 3		<i>Самостійна робота</i>	
		48 год.	год.
		ІНДЗ	
	Вид контролю: іспит		

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу полягає у системному, послідовному і об'єктивному висвітленні історії української літератури 1920-1930 років, враховуючи ідеологічні та історично-політичні протистояння, що супроводжували творчість окремих письменників цього періоду.

Завдання:

- Розкрити суспільно-історичні фактори, що впливали на життєвий шлях та творчість письменників міжвоєнного періоду.
- Окреслити географію українських літературно-мистецьких центрів цього періоду та виокремити ідеологічні вектори творчої продукції їх авторів.

- Представити ідейно-політичну розшарованість українського суспільства 1920-1930 років, що впливала як на долю окремих письменників, так і на їхню творчість.
- Розглянути основні мистецькі напрями та течії в українській літературі 1920-1930 років.
- Подати загальну характеристику творчості окремих авторів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- специфіку розвитку літературного процесу 1920–1930 років;
- культурно-історичні умови формування літературного руху того періоду;
- ідеологічно-естетичні основи творчості літературних об'єднань чи окремих авторів;
- жанрово-тематичне різноманіття літератури 1920–1930 років;
- основних представників тогочасного літературного процесу;
- орієнтуватися у творчому доробку найвизначніших письменників того часу.

вміти:

- визначити основні ідейно-політичні тенденції 1920–1930 років, що впливали на творчість письменника;
- орієнтуватися в базових світоглядних засадах окремих авторів, зокрема, пропагованих у їхніх творах;
- аналізувати поетичні, прозові, драматичні та мемуарні тексти української літератури того періоду (історія написання, ідеологічно-ідейна спрямованість, тематика, проблематика, поетика тощо);
- пояснювати головні ідеологічно-естетичні концепти твору;
- інтерпретувати твори 1920–1930 років у контексті історико-культурних зв'язків (чи заперечень) із літературою інших періодів.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

ТВОРЧІСТЬ ПИСЬМЕННИКІВ МАТЕРИКОВОЇ УКРАЇНИ

Тема 1. Український літературний процес 1920-1930 років: специфіка розвитку, ідейні та естетичні пошуки.

1.1. Поняття «двоколісного» розвитку української літератури 1920-1930 років та його критичне переосмислення. Література періоду національного відродження 1917–1920 років. Поема П. Тичини «Золотий гомін». Національне та інтернаціональне («пролетарське») мистецтво. Статті Г. Михайличенка «Пролетарське мистецтво» та В. Еланна-Блакитного «До проблеми

пролетарського мистецтва (Теоретичний шкіц)» (журнал «Мистецтво», 1919). Російські впливи на українських «пролетарських» письменників. Ідеї «Красної Євангелії» В. Князева в політично-мистецьких маніфестах В. Чумака («Євангеліє новітнього заповіту (Критико-шкіц)») та В. Поліщука («Новітній напрям», «Credo» та інші). Спроби протистояння «інтернаціоналізації» (русифікації) української літератури в еміграції. Статті Є. Маланюка «Замітки про національне мистецтво» та «Напровесні» (1921).

1.2. Літературні напрями та угруповання в українській літературі 1920-1930 років.

Напрями і течії в українській літературі 20–30 рр. ХХ ст. Імпресіонізм. Символізм. Неоромантизм. Неокласицизм. Футуризм. Конструктивний динамізм. Експресіонізм.

Національна революція та національно-визвольна боротьба 1917–1921 років. Початки справжнього національного відродження та українізації. Видавнича діяльність. Динаміка розвитку української преси. Журнал «Книгар». Участь українських письменників у національно-визвольній боротьбі 1917–1921 років. Фронтowa література. Періодичні видання «Шлях», «Музагет», «Літературно-критичний альманах», «Мистецтво» та відмінні політично-естетичні концепції їх автури. Пролеткультивські тенденції в українській літературі.

Літературні угруповання в окупованій більшовиками Україні: «неокласики», «Ланка» (згодом МАРС), «Гарт», «Плуг», ВАПЛІТЕ, «Аспанфут» («Нова генерація»), «Авангард», ВУСПП, «Молодняк», «Західна Україна» та інші.

Літературно-періодичні видання цього періоду («Шляхи мистецтва», «Червоний шлях», «Життя і революція», «Гарт», «Плужанин», «Політфронт», «Молодняк», «Універсальний журнал», «Нова генерація» тощо) та їх роль в літературно-мистецькому житті 1920–1930 років.

1.3. Літературна дискусія 1925–1927 років. Публікація на сторінках додатку до газети «Вісті ВУЦВК» («Культура і побут». – Ч. 17, 30 квітня 1925 р.) памфлету М. Хвильового «Про “сатану в бочці”, або про графоманів, спекулянтів та інших просвітян» та статті «Про критику і критиків у літературі» «плужанина» Г. Яковенка. Боротьба з «плужанським масовізмом» та «червоною» халтурою. Дилеми «Європа чи просвіта?», «Україна чи Малоросія?». Сталінське прочитання памфлетів М. Хвильового («Геть від Москви»). «Азіатський ренесанс». Диспут «Шляхи розвитку сучасної літератури» у великому залі Всенародної бібліотеки України в Києві 1925 р. Ставлення різних митців до дискусії та особисто до М. Хвильового. Звинування письменника в провокаторстві. Каяття М. Хвильового та його боротьба з «хвильовізмом».

Процес українізації та його відображення в українській літературі 1920–1930 років. Ідеологічна монополізація української літератури в 1920-1930-х роках. Письменники «розстріляного відродження».

Рекомендована література:

1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / Упоряд. В. Агеєва. – К.: Смолоскип, 2016.

2. Двадцять років: літературні дискусії, полеміки. К.: Дніпро, 1991.
3. Жулинський М. Із забуття – в безсмертя (сторінки призабутої спадщини). К.: Дніпро, 1990.
4. Ільницький І. Література українського відродження: Напрями і течії в українській літературі 20-х – початку 30-х рр. ХХ ст. – К., 1994.
5. Ковалів Ю. Письменство «розстріляного відродження»: від літературних угруповань до літературної дискусії. – К., 2004.
6. Ковалів Ю.І. Літературна дискусія 1925–1928 рр. – К., 1990.
7. Крупач М. «Великий ворог» із «маленької задротяної каплиці» (Пореволюційні «бої» Євгена Маланюка за нове національне мистецтво) // Слово і час. – 2018. – Ч. 2.
8. Кузнецов Ю. Імпресіонізм в українській прозі кінця ХІХ – поч. ХХ ст. (Проблеми естетики і поетики). – К., 1995.
9. Лавріненко Ю. Розстріляне відродження: Антологія. – К., 2002.
10. Луцький Ю. Літературна політика в радянській Україні. 1917–1914. – К., 2000.
11. Луцький Ю. Легкосиня даль: ваплітянський збірник. – Нью-Йорк: Пролог, 1963.
12. Луцький Ю. Роздуми над «ВАПЛІТЕ» // Сучасність. – 1993. – № 12. – С. 111–114.
13. Неврлий М. Українська радянська поезія 20-х років: Мікропортрети в художніх стилях і напрямках. – К., 1991.
14. Письменники Радянської України: 20-30-ті роки. Нариси творчості. К.: Рад. письменник, 1989.
15. Салига Т. Продовження. Львів: Каменяр, 1991.
16. Славутич Я. Розстріляна муза: Мартиролог. Нариси про поетів. К.: Либідь, 1992.
17. Смолич Ю. Розповідь про неспокій. Розповідь про неспокій триває. Розповіді про неспокій немає кінця // Твори: У 8 т. – Т. 7. – К., 1986.
18. Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. (у 4-х книгах). – К., 1994–1995.

Тема 2. Поетична творчість 1920-1930 років.

2.1. Символізм в українській літературі 1920-1930 років.

Специфіка пізнього українського символізму у порівнянні з раннім (європейським) символізмом. Символістські тенденції у творчості П. Савченка, Д. Загула, Т. Осьмачки, О. Слісаренка та інших поетів.

2.2. Рання творчість П. Тичини. Життя і творчість П. Тичини. Провідні мотиви ранніх поетичних збірок. Сильовий синтез у збірці «Сонячні кларнети» (1918). Провідні мотиви збірок «Замість сонетів і октав» (1920), «Плуг» (1920), «В космічному оркестрі» (1921), «Вітер з України» (1924). «Кларнетизм» П. Тичини. Інтимна та пейзажна лірика (поезії «Ви знаєте, як липа шелестить», «Коли в твої очі дивлюся», «Деся на дні мого серця», «Я сказав тобі лиш слово», «О панно Інно, панно Інно», «Арфами, арфами», «Ой не крийся, природо, не крийся...» та інші). Відображення складних історичних процесів 1917–1921 років в Україні у творах поета, мотиви національно-визвольної боротьби українського народу

(поема «Золотий гомін», поезії «На майдані», «Як упав же він...», цикл «Скорбна мати» та інші). Зображення трагедії голодомору («Загупало в двері прикладом», «Голод»). Поема-симфонія «Сковорода».

Публіцистичні та літературно-критичні публікації. Перекладацька діяльність. «Щоденникові записи». Рецепція творчості П. Тичини українськими письменниками (Є. Маланюк, В. Барка, В. Стус, О. Гончар та інші).

2.3. Ідейно-естетичні пошуки кївських «неокласиків».

2.3.1. Естетична «програма» «неокласиків». Ідейні устремління та естетика поетичної мови «неокласиків». Органічне поєднання класичних та національних традицій із новітніми досягненнями європейської літератури. Європейські устремління неокласиків. Античні та киеворуські мотиви в їхній творчості. Ставлення до так званого «пролетарського» мистецтва. Фахові зацікавлення українською літературою. Інтелектуалізм у творчому доробку «неокласиків». Участь у літературній дискусії щодо шляхів подальшого розвитку українського мистецтва.

2.3.2. Микола Зеров – поет, перекладач, літературний критик. Короткі біографічні відомості про митця. Багатогранність таланту. Діяльність у період утвердження української державності. Журнал «Книгар» та роль письменника в утвердженні національної науки. Збірка «Камена» (1924) та її ідейно-естетичне спрямування. Античні та киеворуські мотиви. Сонети, сонетоїди та александрійські вірші. Перекладацька діяльність. «Антологія римської поезії» – збірка перекладів давньоримських поетів (1920). Переклади творів Вергілія, Горація, Овідія, Тібулла, Ередія та інших авторів. Літературно-наукова діяльність. Нариси «Леся Українка» (1924), «Нове українське письменство» (1924). Збірник літературознавчих статей «До джерел» (1926), «Від Куліша до Винниченка» (1928).

2.3.3. Творчість Максима Рильського. Життєвий шлях поета. Вплив батька (етнографа та громадського діяча Тадея Рильського). Знайомство з родинами Лисенків, Старицьких, Косачів та Антоновичів. Дебютна збірка поезій «На білих островах» (1910). Ідейно-естетичні окреслення у збірці «Під осінніми зорями» (1918). Поетичне подолання самотності (цикл «Беатріче і гетера», «На білу гречку впали роси», «Згадай, безумче! Світ не тільки ти...» та інші). Поєми «Царівна», «На узліссі», «Бенкет». Використання класичних форми в поетичному доробкові (сонет, рондо, октава, гекзаметр). Збірка «Синя далечінь» (1922). Її сприйняття «пролетарською критикою» та в середовищі українських емігрантів (Є. Маланюк). Сонетаріум поета. Глибинне осмислення європейської культури («Ніцше», «Гейне», «Шекспір», «Бодлер»). Ідейно-естетична «розколотість» у поетичних збірках «Крізь бурю й сніг» (1925), «Тринадцята весна» (1926), «Де сходяться дороги» (1929), «Гомін і відгомін» (1929). Спроба дискусії з «пролетарськими митцями» в поемах «Чумаки», «Октави». Синтез класицизму, романтизму та реалізму.

Творчість у тоталітарному середовищі. Збірки «Знак терезів» (1932), «Літо» (1936), «Україна» (1938) та «Збір винограду» (1940). Перекладацька діяльність (поезія, драматургія, проза). Наукова робота: літературознавчі, фольклористичні, мистецтвознавчі та мовознавчі праці.

2.3.4. Огляд творчості інших неокласиків.

Михайло Драй-Хмара. Впливи символізму. Стильовий еkleктизм. Мовні новації та експериментування. Поетична збірка «Проростань» (1926). Перекладацька праця. Літературознавча діяльність. Зацікавлення творчістю Лесі Українки. Монографії «Леся Українка» (1926) та «Поема Лесі Українки „Віла Посестра” на тлі сербського та українського епосу» (1929).

Павло Филипович. Ідейно-тематичне спрямування збірок «Земля і вітер» (1922), «Простір» (1925), їхня естетична вартість. Народнопоетичні та модерністські елементи в поезії. Інтимна лірика. Літературознавча діяльність. Зацікавлення європейською літературою. Дослідження творчості Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка, О. Кобилянської, М. Коцюбинського.

Ю. Клен (О. Бурггардт). Перекладацька діяльність. Зацікавлення українською поезією. Виїзд до Німеччини (1931).

Трагічна доля «п'ятірного грона». Розстріли М. Зерова та П. Филиповича. Смерть у концтаборі М. Драй-Хмари. Еміграція О. Бурггардта. «Советська» творчість М. Рильського.

2.4. Життя і творчість Володимира Сосюри.

Дитинство та юність поета. Участь у національно-визвольній боротьбі українського народу як воїна Армії УНР. Поетична збірка «Пісні крові» (1918). Вимушений перехід до більшовицької армії. Політичні «загадки» в поемі «Червона зима» (1921). Участь у літературних організаціях «Плуг», «Гарт», ВАПЛІТЕ та інших. Публікації у журналі «Червоний шлях». Участь у літературних дискусіях 1920 років. Фальсифікаторська поема «Відповідь» (1927), що скерована проти «Посланія» (1926) Є. Маланюка. «Розколотість» душі поета та комплекс «двох Володьок» («українець», «петлюрівця» та «комуніста»). Ілюзорний романтизм у поемі «Махно». Поетична книга «Поезії» (1921) як дебют у ролі «пролетарського митця». Збірки «Червона зима» (1921), «Осінні зорі» (1924), «Сьогодні» (1925), «Золоті шуліки» (1927), «Коли зацвітуть акації» (1928) та інші. Інтимна лірика («Так ніхто не кохав», «Білі акації будуть цвісти», «Коли потяг у даль загуркоче», «Марії», «Васильки у полі» та інші). Популярність поета серед молоді. Мотиви національного самоусвідомлення у віршах «І пішов я тоді до Петлюри», «Україна моя», «Сад».

Творчість у часи наступу тоталітаризму. Збірки «Серце» (1931), «Нові поезії» (1937), «Люблю» (1939), «Журавлі прилетіли» (1940), «Крізь вітри і роки» (1940).

Проза: автобіографічний роман «Третя Рота» (1926-1959). Публіцистична та перекладацька праця письменника.

2.5. Володимир Свідзинський. Короткі відомості про життєвий і творчий шлях поета. Філософічність та естетизм поетичних збірок «Ліричні поезії» (1922), «Вересень» (1927), «Поезії» (1940). Медитативна лірика. Зв'язок із традиціями слов'янського язичництва. «Космогонічні міфи» В. Свідзинського. Індивідуальність поетичного стилю. Спорідненість із «неокласиками». Перекладацька діяльність. Зацікавлення творами античних поетів (переклади комедій Аристофана). Переклади «Слова про похід Ігорів». Переклади творів

Лопе де Веги, Готфріда Келлера, Ю. Лермонтова, Янки Купали та інших письменників.

2.6. Євген Плужник. Короткі відомості про життя та творчість шлях письменника. Грані творчого таланту: Є.Плужника як поета, прозаїк, драматург і перекладач. Захоплення театром. Перебування в письменницьких організаціях «Ланка» та МАРС. Фізична недуга письменника. Провідні мотиви збірок «Дні» (1926) та «Рання осінь» (1927). Перипетії навколо третьої збірки «Рівновага» (1933), що була опублікована вже після смерті письменника (1943). Рефлексія збройних протистоянь. Елементи екзистенціалізму. Інтелектуалізм та ідеї гуманізму в ліриці. Спорідненість із «неокласиками». Драматизм післяреволюційної дійсності в поемі «Галілей». Її порівняння з поемою Т. С. Еліота «Спустошена земля». Медитативно-філософська поема «Канів»: «вічна» проблема взаємен міста і села. Роман «Недуга» (1928). Морально-етичні засади кохання та сім'ї. Характеристика головного персонажа Івана Орловця. Драматургія Є. Плужника. Комедія «У дворі на передмісті» (1929). Драма «Професор Сухораб» (1929). Трагікомедія «Змова в Києві» (опублікована 1989) та порушена в ній проблема розколу родини через ідеологічні чвари. Перекладацька праця Є. Плужника.

Рекомендована література:

1. Тичина П.Г. Зібрання творів: У 12 т. – К., 1983.
2. Тичина П. Десь на дні мого серця: Поезії. – К., 1991.
3. Тичина П. Панахидні співи: Невідомі вірші // Культура і життя. – 1994. 12 лютого.
4. З архіву П. Г. Тичини: Зб. документів і матеріалів. – К., 1990.
5. Барка В. Відхід Тичини // Українське слово: Хрестоматія... – К., 1994. – Кн. 1.
6. Боровий В. «Ми робим те, що робим...»: Дещо про харківський період П.Тичини // Березіль. – 1994. – № 7.
7. Гальченко С. Текстологія поетичних творів Тичини. – К., 1990.
8. Гончар О. Людині гімн: 70-річчя П.Тичини // Гончар О. Письменницькі роздуми. – К., 1988.
9. Гончар О. Яблуневоцвітний геній України. (П.Тичина) // Гончар О. Чим живемо. На шляхах до українського відродження. – К., 1992.
10. Губар О. Павло Тичина. – К., 1981.
11. Дунай П. Павло Тичина – знакова постать розчахнутої доби // Українська мова та література. – 2004. – № 19.
12. Єфремов С. Павло Тичина // Єфремов С. Історія українського письменства. – К., 1995.
13. Зеров М. «Вітер з України» (Третя книжка Тичини) // Зеров М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т. 2.
14. Змієвський С. «Об серце звоню я...»: Три відкриття невідомого Павла Тичини // Культура і життя. – 2004. – № 11.
15. Качуровський І. Павло Тичина – легенда і дійсність // Визвольний шлях. – 1997. – № 1.

16. Ключек Г. Ранній Павло Тичина. Біографічний нарис, тексти. Інтерпретація та методичний супровід. Навчальний посібник з історії української літератури першої половини ХХ ст. – Харків: Мачулін, 2021. – 112 с.
17. Ковалів Ю. Кларнетизм Павла Тичини – нереалізована естетична концепція // Слово і час. – 2003. – № 1.
18. Костенко Н.В. Поетика Павла Тичини: Особливості віршування. – К., 1982.
19. Кочур Г. Тичина – невідомий і забутий // Прапор. – 1989. – № 1.
20. Лавріненко Ю. Клярнетичний символізм // Українське слово: Хрестоматія... – К., 1994. – Кн. 1.
21. Моренець В. Без Тичини // Сучасність. – 2000. – № 1.
22. Ніковський А. Павло Тичина // Дніпро. – 1993.
23. Новиченко Л. Тичина і його час: незайві доповнення // Двадцять років: літературні дискусії, полеміки: Літературно-критичні статті. – К., 1991.
24. Ольшевський І. «Люблю астрономію, музику і жінку...»: Інтимний космос Павла Тичини // Березіль. – 1996. – № 11-12.
25. Павленко М.С. Тичинівська формула українського патріотизму. – Умань, 2002.
26. Погрібний А. П. Тичина – золотогомінний // Погрібний А. Класики не зовсім за підручником. – К., 2000.
27. Скуратівський В. Вичакловувати українського Орфея // Сучасність. – 1995. – № 11.
28. Стус В. Феномен доби (Сходження на Голгофу слави). – К., 1993.
29. Тельнюк С. «Молодий я, молодий...» Поетичний світ Павла Тичини (1906-1925). – К.: Дніпро, 1990.
30. Тельнюк С. Містифікація генія в тоталітарному пеклі // Дніпро. – 1991. – № 1.
31. Тельнюк С. Павло Тичина: Біографічна повість. – К., 1979.
32. Шестопалова Т.П. Міфологеми поезії Павла Тичини: спроба інтерпретації. – Луганськ, 2003.
33. Яровий О. «Офіційний» Тичина як ідеологема радянської епохи // Слово і час. – 1994. – № 11-12.
34. Зеров М. Твори: У 2 т. – К., 1990.
35. Родинне вогнище Зерових. – К., 2004.
36. Білокінь С. Закоханий у вроду слів. М. Зеров – доля і книги. – К., 1990.
37. Брюховецький В.С. Микола Зеров. К.: Т-во «Знання», – 1990.
38. Брюховецький В.С. Микола Зеров // Гроно нездоланих співців: Літ. портрети укр. письменників ХХ ст... К.: Укр. письменник, 1997.
39. Державин В. Поезія Миколи Зерова і український класицизм // Українське слово: Хрестоматія... – К., 1994. – Кн. 1.
40. Гречанюк С. М.К.Зеров: «До джерел» // Гречанюк С. На тлі ХХ століття: Літературно-критичні нариси. – К., 1990.
41. Білик Г. «Камена» Миколи Зерова: спроба наближення до смислів // Слово і час. – 1999. – № 8.
42. Дмитрів Я. Сонетарій М.Зерова // Слово і час. – 1994. – № 7. Гальчук О. Горацій і Зеров: діалог крізь тисячоліття // Дивослово. – 2000. – № 4.

43. Аврахов Т. «Там, між пожовклих книг, найкращий мій клейнод...» // Українська мова та література в школі. – 1990. – № 4.
44. Івашко В. Микола Зеров і літературна дискусія (1925-1928) // Двадцяті роки: літературні дискусії, полеміки: Літературно-критичні статті. – К., 1991.
45. Драй-Хмара М. Вибране. – К., 1969.
46. Драй-Хмара М. Вибране. – К., 1989.
47. Драй-Хмара М. Літературно-наукова спадщина. – К., 2002.
48. Іванисенко В. Михайло Драй-Хмара // Письменники Радянської України: 20-30 роки. – К., 1989.
49. Мунтян І. Варіант «неокласики» Михайла Драй-Хмари // Слово і час. – 1997. – № 8.
50. Шерех Ю. Поезія Михайла Драй-Хмари // Українське слово: Хрестоматія... – К., 1994. – Кн. 1.
51. Ашер О. Поетична мова Михайла Драй-Хмари // Слово і час. – 1991. – № 9. Київські неокласики / Упор. В. Агєєва. – К., 2003.
52. Филипович П. Поезії. – К., 1989.
53. Филипович П. Літературно-критичні статті. – К., 1991.
54. Костенко Н. Павло Филипович // Письменники Радянської України: 20-30 роки. – К., 1989.
55. Гречанюк С. Один із «грона п'ятірного» (Павло Филипович) // Гречанюк С. На тлі ХХ століття: Літературно-критичні нариси. – К., 1990.
56. Райбедюк Г. Інтимна лірика Павла Филиповича // Слово і час. – 1993. – Ч.°7.
57. Наливайко Д.С. Українські неокласики і класицизм // Наукові записки «НаУКМА». – К., 1998. – Т. 4. Філологія.
58. Шерех Ю. Легенда про український неокласицизм // Шерех Ю. Пороги і запоріжжя. Твори: У 3 т. – Харків, 1998. – Т. 1.
59. Клен Ю. Спогади про неокласиків // Україна. – 1990. – № 2.
60. Безсмертні: Збірник спогадів про М.Зерова, П.Филиповича, М.Драй-Хмару. – Мюнхен, 1963.
61. Домонтович В. Болотяна Лукроза // Літературна панорама. 1990: Збірник. – К., 1990.
62. Ільєнко І. О Гроно п'ятірне нездоланих співців. Неокласики перед неправедним судом // Ільєнко І. У жорнах репресій: Оповіді про українських письменників (за архівами ДПУ – НКВС). – К., 1995.
63. Рильський М.Т. Зібрання творів: У 20 т. – К., 1983-1987.
64. Рильський М.Т. Вірші та поеми. – К., 1990.
65. Рильський М.Т. Синя далечінь. – К., 1995.
66. Власенко І., Пазяк Н. Родина Рильських // Київська старовина. – 1995. – № 5.
67. Ільєнко І. Жага: Труди і дні М.Рильського: Документальний життєпис. – К., 1995.
68. Рильський Б. Мандрівка в молодість батька. – К., 2004.
69. Ковальчук О. Цілюща сила «третього цвітіння»: Спогад про М.Рильського // Дивослово. – 1995. – № 2.

70. Мартич Ю. Довга, довга весна: Оповідь про Максима Рильського // І стежка до криниці. – К., 1980.
71. Балабольшенко А. Рукописи не горять // Вітчизна. – 1991. – № 3.
72. Попик В. Архіви заговорили // Літературна Україна. – 1994. – 1 грудня.
73. Справа № 272 Максима Рильського із архіву КДБ // Київ. – 1991. – № 2.
74. Цимбалюк В. Загадка з біографії Максима Рильського // Дивослово. – 1995. – № 3.
75. Єфремов С. Максим Рильський // Єфремов С. Історія українського письменства. – К., 1995.
76. Зеров М. Літературний шлях Максима Рильського // Зеров М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т. 2.
77. Новиченко Л. Поетичний світ Максима Рильського. – К., 1993. – Кн. 2: 1941–1960.
78. Маланюк Є. Максим Рильський в п'ятдесятиліття // Дивослово. – 1995. – № 2.
79. Лавріненко Ю. Лірика і ліричний епос Максима Рильського // Українське слово: Хрестоматія... – К., 1994.
80. Неділько В. Материк поезії Максима Рильського // Дивослово. – 1995. – № 2.
81. Новиченко Л. Поезія третього цвітіння: [Про поезію М. Рильського, П. Тичини, Л. Первомайського] // Слово і час. – 1995. – № 3.
82. Підпала Н. У храмі поетового слова: Максим Рильський // Дивослово. – 1992. – № 2.
83. Струк Д. Максим Рильський як неокласик // Сучасність. – 1965. – № 11.
84. Сердюк П. Розмови з другом: Пейзажна лірика у творчості Максима Рильського // Дивослово. – 1995. – № 12.
85. Стеценко О. Тема кохання у творчості М. Рильського // Дивослово. – 1995. – № 10-11.
86. Филипович П. Лірика Максима Рильського // Филипович П. Літературно-критичні статті. – К., 1991.
87. Найдан М. Фольклорні, релігійні та літературні мотиви в поемі М. Рильського «Жага» // Слово і час. – 1998. – № 6.
88. Сосюра В. Твори: У 4 т. – К., 1986.
89. Сосюра В. Вибране: Поезії та проза. – К., 1989.
90. Сосюра В. Вибрані твори: У 2 т. – К., 2000.
91. Сосюра В. «Всім серцем любіть Україну...»: Вибрані твори. – К., 2003.
92. Сосюра В. Третя Рота. – К.: Рад. письменник, 1988.
93. Голос ніжності і правди: Спогади про Володимира Сосюру. – К.: Дніпро, 1968.
94. Зеров М. Володимир Сосюра – лірик і епік // Зеров М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т. 2.
95. Білецький О. І. Володимир Сосюра // Білецький О. І. Літературно-критичні статті. – К., 1990.
96. Дзюба І. Оповідав про себе – оповідав про свій народ // Літературна Україна. – 1988. – № 11.

97. Моренець В. Володимир Сосюра: Нарис життя і творчості. – К.: Дніпро, 1990.
98. Моринець В. Володимир Сосюра // Сосюра В. Вибрані твори: У 2 т. – К., 2000. – Т. 1.
99. Гришко В.І. Серце «другого Володьки» і заборонена любов // Заборонений Сосюра (Вибране з творів). – Луцьк: Надстир'я, 1992.
100. Антоненко-Давидович Ю. Неповторний Володя // Українська мова і література. – 1989. – № 8.
101. Бурляй Ю. Невідомий Сосюра // Київ. – 1998. – № 1-2.
102. Гальченко С. За любов до України: (Творчий шлях В.Сосюри) // Українська мова та література. – 1998. – № 8.
103. Гальченко С. Феномен Володимира Сосюри // Українська культура. – 1998. – № 1.
104. Костюченко В. Від «Червоної зими» до «Серця» (Володимир Сосюра) // Вітчизна. – 1998. – № 11-12.
105. Костюченко В. Втеча від власного «Я» (Творчість Володимира Сосюри кінця 1930-х років) // Дивослово. – 2003. – № 12.
106. Крупач М. «Національний герой» у ролі «класового ворога»: генеза художньо-пропагандистських метаморфоз // Українське літературознавство. Збірник наукових праць. – Вип. 85. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2020. – С. 38–50.
107. Ткачук М. «Щоб ти щасливою була...» // Київ. – 1991. – № 9.
108. Свідзинський В. Поезії. – К., 1986.
109. Свідзинський В. Твори у 2^от. – К., 2004.
110. Свідзинський В. Спогади про брата // Слово і час. – 1990. – № 10.
111. Смолич Ю. Свідзинський // Розповіді про неспокій немає кінця. – К., 1972.
112. Творчість Володимира Свідзинського: Зб. наук. праць. – Луцьк, 2003.
113. Стус В. Зникне розцвітання особистості // Українське слово: Хрестоматія... – К., 1994. – Кн. 1.
114. Дзюба І. Володимир Свідзинський // Письменники Радянської України. – К., 1987. – Вип. 13.
115. Шевчук В. Образ поета // Вітчизна. – 1985. – № 9.
116. Яременко В. Лірика Володимира Свідзинського // Свідзинський В. Поезії. – К., 1986.
117. Веретниченко О. Поет і його доля, Райс Емануїл. Володимир Свідзинський // Володимир Свідзинський: Медобір. – Сучасність. – 1975.
118. Соловей Е. Володимир Свідзинський // Гроно нездоланих співців: Літ. порт. укр. письменників ХХ ст., твори яких увійшли до оновлених шкіл. прогр.: Навч. посібник... – К., 1997.
119. Соловей Е. Володимир Свідзинський: неканонічна традиційність // Сучасність. – 1996. – № 2.
120. Соловей Е. Поезія Володимира Свідзинського як явище внутрішньої еміграції // Другий міжнародний конгрес україністів. Доповіді і повідомлення. Літературознавство. – Львів, 1993.

121. Степанов Ф. «Не могу... мушу» // Кур'єр Кривбасу. – 1995. – № 41-42.
122. Плужник Є. Поезії. – К., 1988.
123. Плужник Є. Змова в Києві: Роман, п'єси. – К., 1992.
124. Коваленко-Плужник Г. Спогади // Україна. – 1990. – № 1-4.
125. Гришин-Грищук І. Останні дні поета // Дніпро. – 1990. – № 2.
126. Творчість Євгена Плужника і літературний процес на Україні: Зб. наук. праць. – Рівне, 1999.
127. Скирда Л. Євген Плужник: Нарис життя і творчості. – К., 1989.
128. Державин В. Лірика Євгена Плужника // Українське слово: Хрестоматія... – К., 1994. – Кн. 2.
129. Лавріненко Ю. Євген Плужник // Розстріляне відродження: Антологія 1917-1933. – К., 2002. – С.
130. Новиченко Л. По той бік спокою // Новиченко Л. Вибр. праці: У 2 т. – К., 1984. – Т.2.
131. Череватенко Л. «Фатальний цей трикутник» // Плужник Є. Змова в Києві. – К., 1992.
132. Череватенко Л. Все, чим душа боліла // Плужник Є. Поезії. – К., 1988.
133. Базилевський В. Євген Плужник // Письменники Радянської України: 20-30 роки. – К., 1989.
134. Токмань Г.Л. Жар думок Євгена Плужника: Лірика як художньо-філософський феномен. – К., 1999.

Тема 3. Творчість та політична діяльність Володимира Винниченка та Миколи Хвильового (Фітільова).

3.1. В. Винниченко як письменник та політичний діяч. Світоглядна та політична позиція письменника. Жанрово-тематична характеристика творчості. Мала проза («Студент», «Солдатики», «Голота», «Раб краси», «Малорос-європеєць», «Контрасти» та інші твори). Новела (повість) «Краса і сила» (проблематика та сюжет твору, характеристика персонажів). Дитяча тематика у творчості. Збірка «Намисто» (1923). Оповідання «Федько-халамидник»: сюжет твору, інтерпретація морально-етичних проблем, характеристика персонажів.

Романістика В. Винниченка («Чесність з собою», 1911; «Записки Кирпатого Мефістофеля», 1916; «Хочу!», 1916; «Нова заповідь», 1931-1933; «Вічний імператив», 1936; «Лепрозорій», 1938; «Слово за тобою, Сталіне!», 1950). Жанрові модифікації романів, специфіка їхньої композиції та психологічні колізії, ідейно-тематичне спрямування. Теорія «чесності з собою». Філософія «конкордизму». Роман В. Винниченка «Сонячна машина» (1921-1924): жанрова специфіка та проблематика твору.

Драматургія. Морально-етичні проблеми у драмах «Брехня» (1910), «Чорна Пантера і Білий Медвідь» (1911), «Молода кров» (1913), «Гріх» (1919), «Закон» (1923) та інших.

Публіцистика письменника. Книга «Відродження нації». Щоденники.

3.2. Творчість та військово-політична діяльність Миколи Хвильового (Фітільова). Дитинство поета та вплив на його виховання батька-народника. Зацікавленість російською літературою. Мандрівний спосіб життя. Перебування

на фронтах Першої світової війни. Участь у національно-визвольній боротьбі українського народу 1917–1921 років на боці російсько-більшовицьких окупантів. Поетичний дебют М. Хвильового (збірки «Молодість», 1921; «Досвітні симфонії», 1922; поема «В електричний вік»). Політичний характер поетичної творчості. Пропагування матеріалізму та нищення українських національних цінностей («Поема моєї сестри»), орієнтація на Схід (Москву).

М. Хвильовий як новеліст. Сильові пошуки письменника. Збірка «Сині етюди» (1923). Відгомін більшовицької нетерпимості в окремих новелах. Ідейно-політичне спрямування малої прози письменника (новели «Я (Романтика)», «Мати», «Солонський Яр», «Кіт у чоботях», «Редактор Карк», та інші). Повість «Санаторійна зона» (1924). Характеристика персонажів (Анарха, Хлоні, Майї, Карно). Проблема подвійної моралі у повісті «Іван Іванович». Проблеми капітуляції більшовицьких цінностей (Карамазов) та потреби національно-культурного відродження України в незавершеному романі «Вальдшнепи» (1926).

Дискусійні цикли памфлетів письменника («Камо грядеши», «Думки проти течії», «Апологети писаризму»). Неопублікований памфлет «Україна чи Малоросія?». «Хвильовізм» та неоднозначне ставлення до нього. Самогубство письменника.

Рекомендована література:

1. Винниченко В. Сонячна машина. – К., 1987.
2. Винниченко В. Краса і сила. – К., 1989.
3. Винниченко В. Вибрані п'єси. – К., 1991.
4. Винниченко В. Публіцистика. – К., 2002.
5. Гнідан О.Д., Дем'янівська Л.С. Володимир Винниченко: Життя, діяльність, творчість. – К., 1996.
6. Костюк Г. Володимир Винниченко та його доба. – Нью-Йорк, 1980.
7. Костюк Г. Світ Винниченкових образів та ідей // Українське слово: Хрестоматія... – К., 1994. – Кн.1.
8. Панченко В.Є. Володимир Винниченко // Гроно нездоланих співців: Літ. портрети укр. письменників ХХ ст... – К.: Укр. письменник, 1997.
9. Панченко В. Будинок з химерами: Творчість Володимира Винниченка 1900-1920 рр. у європейському літературному контексті. – Кіровоград, 1998.
10. Панченко В. Володимир Винниченко: парадокси долі і творчості: Книга розвідок і мандрівок. – К., 2004.
11. Мольнар М. Забутий письменник? Кілька думок про письменницьку долю В.Винниченка // Винниченко В. Оповідання. – Братислава, 1968.
12. Зінчук С. Володимир Винниченко // Нові імена в програмі з української літератури... – К.: Освіта, 1993.
13. Жулинський М. Володимир Винниченко: поворот на Україну // Винниченко В. Вибрані п'єси. – К.: Мистецтво, 1991.
14. Жулинський М. Володимир Винниченко // Слово і доля. – К., 2002.
15. Дзеверін І. Про В. Винниченка та його ранню прозу // Винниченко В. Краса і сила: Повісті та оповідання. – К.: Дніпро, 1989.

16. Грищенко В. Хто кого боїться? Зображення інстинкту натовпу в оповіданнях В.Винниченка // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2000. – № 1.
17. Зеров М. «Сонячна машина» як літературний твір // Зеров М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т. 2.
18. Баран Г. Роман-пантомія Володимира Винниченка «Сонячна машина»: проблематика, особливості поетики. – Дрогобич, 2001.
19. Федченко П.М. «Треба б наблизити до найбільшої реальності...»: Про «Сонячну машину» В.Винниченка // Київ. – 1989. – № 1.
20. Онишкевич Л.М. (Л.Залеська). Роботи й антироботи. «Сонячна машина» Володимира Винниченка і «РУР» К.Чапека // Сучасність. – 1972. – №4.
21. Федченко П. Останній роман В.Винниченка (про «Слово за тобою, Сталіне!») // «Вітчизна». – 1989. – № 4, 6.
22. Погорілий С. Неопубліковані романи В.Винниченка. – Нью-Йорк, 1981.
23. Сиваченко Г. Пророк не своєї вітчизни. Експатріантський «метароман» Володимира Винниченка: текст і контекст. – К., 2003.
24. Лохіна Є. Пошуки морального абсолюту в ранніх драмах В.Винниченка // Слово і час. – 2001. – № 10.
25. Михида С. Слідами його експериментів: змістові домінанти та поетика конфлікту в драматургії Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2002.
26. Мороз Л.З. «Сто рівноцінних правд»: Парадокси драматургії В.Винниченка. – К., 1994.
27. Бойко-Блохін Ю. Драма «Між двох сил» В.Винниченка як відображення української національної революції // Слово і час. – 1992. – № 7.
28. Гуменюк В. Сила краси: Проблеми поетики драматургії В.Винниченка. – Сімферополь, 2001.
29. Гусар-Струк Д. Винниченкова моральна лабораторія // Українське слово: – Хрестоматія – К., 1994. – Кн. 1.
30. Лисяк-Рудницький І. Суспільно-політичний світогляд В.Винниченка у світлі його публіцистичних писань // Сучасність. – 1980. – № 9.
31. Хвильовий М. Твори: В 5 т. – Нью-Йорк-Балтимор-Торонто, 1982–1986.
32. Хвильовий М. Твори: У 2 т. – К., 1991.
33. Хвильовий М. Новели. Оповідання. Поетичні твори. Памфлети. – К., 1995.
34. Безхутрий Ю.М. Хвильовий: проблеми інтерпретації. – Х., 2003.
35. Єфремов С. Хвильовий // Єфремов С. Історія українського письменства. – К., 1995.
36. Донцов Д. Микола Хвильовий // Українське слово: Хрестоматія... –К., 1994. – Кн.1.
37. Маланюк Є. 13 травня 1933 року // Маланюк Є. Книга спостережень: Статті про літературу. – К., 1997.
38. Шерех Ю. Хвильовий без політики // Шерех Ю. Пороги і запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеологія: У 3 т. – Харків, 1998. – Т.1.
39. Тарнавський О. Микола Хвильовий в opinii сучасників // Тарнавський О. Відоме й позавідоме. – К., 1999.
40. Жулинський М. Микола Хвильовий. К., 1991.

41. Жулинський М. Талант, що прагнув до зір // Хвильовий М. Твори: У 2 т. – К., – 1990. – Т. 1.
42. Шевчук В. Драма Миколи Хвильового // Слово і час. – 1994. – № 2.
43. Агеєва В. «Зайві люди» у прозі Хвильового // Слово і час. – 1990. – №10.
44. Гундорова Т. Руйнування романтичної метафізики // Слово і час. – 1993. – № 11.
45. Гречанюк С. День повернення Миколи Хвильового // Гречанюк С. На тлі ХХ століття: Літературно-критичні нариси. – К., 1990.
46. Дніпровський І. Микола Хвильовий: Портрет мятежника // Сучасність. – 1992. – №3.
47. Плющ Л. Про запахи слів Хвильового // Сучасність. – 1987. – № 7-8.
48. Соловей О. Рання проза Миколи Хвильового в літературній критиці 1920-х років. – Донецьк, 2003.
49. Кислий Ф.С. Микола Хвильовий // Нові імена в програмі з української літератури... – К.: Освіта, 1993.

Тема 4. Проза 1920–1930 років.

4.1. Життєвий шлях і творча спадщина Григорія Косинки.

Сільське дитинство Г. Косинки (Стрільця) та його відображення у творчості письменника. Талант новеліста, його імпресіоністичні витоки та поцінування В. Стефаником. Ранні публікації в еміграційні пресі та примус до каяття письменника. Збірки новел «На золотих богів» (1922), «За ворітьми» (1925), «В житах» (1926), «Циркуль» (1930), «Серце» (1933) та інші. Ідейно-стильові пошуки митця та вдосконалення новелістичної майстерності. Політична «розколотість» у житті та творчості. Ознаки романтизму та символізму у творах новеліста («На золотих богів», «Заквітчаний сон»). Реалістична манера зображення трагічної дійсності в часи більшовицького поневолення України. Зображення подій збройного протистояння та більшовицької колективізації на Україні в новелах Г. Косинки. Новели «Гармонія», «Політика» (образ Мусія Швачки як жертви власної та більшовицької «політики»), «Змовини», «Мент», «Троєкутний бій» та «Фавст». Вульгарно-пролетарська критика творчості Г. Косинки. Арешт та алярмовий розстріл 1934 року доволі аполітичного письменника. Посмертна реабілітація та вшанування пам'яті. Посмертні видання його творів.

4.2. Життєвий і творчий шлях Бориса Антоненка-Давидовича.

Палітра творчого таланту Б. Антоненка-Давидовича (прозаїк, публіцист, літературний критик, перекладач та мовознавець). Короткі біографічні відомості про письменника. Участь у національно-визвольній боротьбі українського народу 1917–1921 років. Вимушена зміна політичних орієнтирів та розірвання зв'язків із більшовиками. Автобіографічні елементи у творчості письменника та його мемуари. Перший період творчості (1923–1933). Літературний дебют митця. Оповідання «Останні два» (1923) та драма «Лицарі абсурду» (1923). Збірка оповідань «Запорошені силуети» (1925) та її негативна оцінка вульгарно-пролетарською критикою. Мистецьке переосмислення трагічних подій збройних протистоянь у прозових творах «Тук-тук» (1926), «Синя волошка» (1927),

«Печатка» (1928) та інших. Повість «Смерть» (1927): історія написання та проблематика твору. Філософське осмислення заміни національно-духових та суспільних орієнтирів (трагедія роздвоєння особистості). Суспільно-політична атмосфера в післяреволюційній Україні та її відображення у повісті. Масштабна критика твору більшовицькими прибічниками. Порушення національних проблем у книзі репортажів «Землею українською» (1929) та новий напад «пролетарської критики». Збірки оповідань і нарисів «Крила Артема Летючого» (1932), «Люди й вугілля» (1932), «Паротяг. 273» (1933). Заборона до друку роману-трилогії «Січмати» та роману «Борг». Арешт (1935) і засудження на довготривалий термін ув'язнення з подальшим довговічним засланням. Реабілітація письменника (1956). Його повернення до Києва (1957).

Другий період творчості (1957–1984). Збірки репортажів «Збруч» (1959) та «В сім'ї вольній, новій» (1960). Соціально-психологічний роман «За ширмою» (1961). Нові політичні звинувачення у занепадництві. Психологічно-побутова повість із студентського життя 1920 років «Образа», збірка оповідань «Слово матері» (1960), мемуарна повість «Семен Іванович Пальоха» (1965). Посмертні видання.

4.3. Творчість Валер'яна Підмогильного.

Короткі біографічні відомості про письменника. Зацікавлення європейською літературою. Вплив французьких авторів (А. Франс, Гі де Мопассан) на творчість. Інші літературні впливи. Перекладацька діяльність. Рання творчість. Публікації творів в українській еміграційній періодиці. Змушування тоталітарною системою до каяття. Перші психоаналітичні оповідання («Добрий Бог», «Гайдамака», «Пророк»). Захоплення ідеями фрейдизму у повісті «Остап Шаптала» (1921). Сильова синтезія у творчості письменника та експериментальні пошуки. Оповідання «В епідемічному бараці» та «Комуніст». Тема голоду в новелах «Собака», «Проблема хліба», «Син» та інших. Твори про національно-визвольну боротьбу українського народу 1917–1921 років (цикл новел «Повстанці», повість «Третя революція», 1925). «Класовий» конфлікт у новелі «Історія пані Івги». Інтелектуально-психологічний роман «Місто» (1928). Проблематика твору. Його ідейно-тематичне спрямування. Відображення літературного процесу середини 20-х років ХХ ст. Психологічний портрет головного персонажа. Інтелектуальний роман «Невеличка драма» (1930) та повість «Без назви» (1934). Арешт та страта письменника. Посмертна реабілітація та публікації його творів у незалежній Україні.

4.4. Творчість Юрія Яновського.

Короткі біографічні відомості про письменника. Харківський та одеський періоди творчості. Праця на Одеській кіностудії разом із О. Довженком. Поетична творчість. Збірка поезій «Перекрасна Ут» (1928). Поетичні елементи у прозі письменника. Збірки новел «Мамутові бивні» (1925) і «Кров землі» (1927). Провідні ідеї повісті «Байгород» (1927). Роман «Майстер корабля» (1928). Автобіографічні елементи у творі. О. Довженко як прототип ТоМаКі. Проблеми національної культури, пошуків натхнення у творчості. Естетична вартість роману. Стихія національно-визвольної боротьби українського народу 1917–1921 років та її відображення у романі «Чотири шаблі» (1930). Образи Шахая, Остюка,

Галата, Марченка. Прототипи героїв роману. Роль Ю. Тютюнника у виникненні задуму та написанні твору. Спотворення автором реальної дійсності. Більшовицька критика на по суті пробільшовицьке спрямування роману. Роман у новелах «Вершники» (1935): проблеми сучасної інтерпретації політично тенденційного твору. Героїзація окупаційно-більшовицької армії. Проблема сім'ї та роду в романі. Естетична вартість твору. Новелістична побудова романів «Чотири шаблі» і «Вершники». Жанрова специфіка роману в новелах. Збірки новел і оповідань «Короткі історії» (1940), «Земля батьків» (1944), «Київські оповідання» (1949), «Нова книга» (1954) як приклад згасання таланту в тоталітарній системі. Роман «Жива вода» (1947) та нові ідеологічні звинувачення письменника. Нова редакція роману під назвою «Мир» (1956). Драматургія Ю. Яновського. Драми «Дума про Британку» (1937), «Потомки» (1938), «Син династії» (1942). Несподіваний успіх соціально-психологічної драми «Дочка прокурора» (1953). Смерть письменника.

Рекомендована література:

1. Косинка Г. Гармонія: Оповідання. Публіцистика. Спогади про Григорія Косинку. – К., 1988.
2. Косинка Г. Заквітчаний сон: Оповідання. Спогади про Григорія Косинку. – К., 1991.
3. Косинка Г. Вибрані твори. – К., 2002.
4. Про Григорія Косинку: Спогади. – К., 1969.
5. Наєнко М. Григорій Косинка: Літературно-критичний нарис. – К., 1989.
6. Наєнко М. «Трепетний, як життя»: Штрихи до портрета Григорія Косинки // Дивослово. – 2001. – № 6.
7. Лавріненко Ю. Григорій Косинка // Розстріляне відродження. Антологія 1917-1933. – К., 2002.
8. Жулинський М. Григорій Косинка // Жулинський М. Із забуття в безсмертя. – К., 1990.
9. Штонь Г. З когорти майстрів // Г. Косинка. Гармонія... – К., 1988.
10. Мовчан Р.В. Григорій Косинка // Мовчан Р. Українська література ХХ ст. в іменах: Посібник. – К., 1997.
11. Дуб К. Імператив Григорія Косинки як естетичне вираження селянської ментальності // Слово і час. – 1999. – № 11.
12. Фащенко В. Новела і новелісти: Жанрово-стильові питання (1917-1967). – К., 1978.
13. Антоненко-Давидович Б. Твори: У 2 т. – К., 1991.
14. Антоненко-Давидович Б. Нащадки прадідів. – К., 1998.
15. Антоненко-Давидович Б. На шляхах і роздоріжжях: Спогади, невідомі твори. – К., 1999.
16. Антоненко-Давидович Б. Твори: У 2 т. – К., 1999.
17. Багаття. Борис Антоненко-Давидович очима сучасників. – К., 1999.
18. Голуб Я. Спогади про мого батька Бориса Антоненка-Давидовича // Березіль. – 1995. – № 1-2.

19. Ільєнко І. Нас везуть до північної Кафи... «Сибірські новели» Бориса Антоненка-Давидовича // Ільєнко І. У жорнах репресій: Оповіді про українських письменників (за архівами ДПУ НКВС). – К., 1995.
20. Чуб Д. Борис Антоненко-Давидович: Життя і творчість. – К., 1979.
21. Бойко Л. З когорти одержимих: Життя і творчість Бориса Антоненка-Давидовича в літературному процесі ХХ століття. – К., 2004.
22. Костюк Г. ...Що вгору йде... // Українське слово: Хрестоматія... – Кн. 1.
23. Лаврінєнко Ю. Борис Антоненко-Давидович // Розстріляне відродження: Антологія 1917-1933. – К., 2002.
24. Хоменко Г. «Смерть» Б. Антоненка-Давидовича: неявний смисл тексту // Слово і час. – 1999. – № 2.
25. Підмогильний В. Місто: Роман, оповідання. – К., 1989.
26. Підмогильний В. Оповідання. Повість. Романи. – К., 1991.
27. Нащадок степу: Спогади про Валер'яна Підмогильного. – Донецьк, 2001.
28. Досвід кохання і критика чистого розуму: Валер'ян Підмогильний: тексти та конфлікти інтерпретацій. – К., 2003.
29. Мельник В. Суворий аналітик доби: Валер'ян Підмогильний в ідейно-естетичному контексті української прози першої половини ХХ ст. – К., 1994.
30. Єфремов С. Підмогильний // Єфремов С. Історія українського письменства. – К., 1995.
31. Шевчук В. У світі прози Валер'яна Підмогильного // Підмогильний В. Місто. – К., 1989.
32. Колп В. Мала проза Валер'яна Підмогильного: (Риси екзистенціалізму) // Слово і час. – 1999. – № 2.
33. Коломієць Л. «Місто» В. Підмогильного: Проблематика та структурна організація // Слово і час. – 1991. – № 5.
34. Тарнавський М. «Невтомний гонець в майбутнє»: Екзистенціальне прочитання «Міста» В. Підмогильного // Слово і час. – 1991. – № 5.
35. Костюк Г. Валер'ян Підмогильний // Українське слово: Хрестоматія... – К., 1994. – Кн. 2.
36. Мовчан Р. Валер'ян Підмогильний // Письменники Радянської України: 20-30 роки. – К., 1989.
37. Яновський Ю. Твори: В 5 т. – К., 1982.
38. Яновський Ю. Вершники: Роман. – К., 1987.
39. Яновський Ю. Мир. Київська соната: Роман, оповідання. – К., 1988.
40. Лист у вічність: Спогади про Юрія Яновського. – К., 1980.
41. Семенчук Р. Юрій Яновський. – К., 1990.
42. Патетичний фрегат: Роман Юрія Яновського «Майстер корабля» як літературна містифікація // упор. В. Панченко. – К., 2001.
43. Мовчан Р. Юрій Яновський // Мовчан Р. Українська проза ХХ століття в іменах: Посібник. – К., 1997.
44. Маланюк Є. Юрій Яновський († 28 лютого 1954 р.) // Маланюк Є. Книга спостережень: статті про літературу. – К., 1999.

45. Лавріненко Ю. Юрій Яновський // Розстріляне відродження: Антологія 1917-1933. – К., 2002.
46. Костюк Г. Лицар культури нації // Українське слово: Хрестоматія... – К., 1994. – Кн. 2.
47. Гнатюк М. Реляція «автор-текст» у модерній новелістиці Юрія Яновського // Слово і час. – 2004. – № 2.
48. Несисюк О. Юрій Яновський як стиль: «Виструнчений, коректний...» // Укр. мова та літ. – 2002. – № 37.
49. Панченко В. «... І думав я не тільки те, що написав у книжках» // Дивослово. – 1994. – № 4.
50. Савченко З. Активний романтизм – стильова домінанта раннього Ю. Яновського // Слово і час. – 1999. – № 3.
51. Чумаченко О. Український «кіплінгіанець» Ю. Яновський: Перспективи модернізму в «Чотирьох шаблях» // Слово і час. – 1998. – № 3.
52. Мариненко Ю. Від «Живої води» до «Миру» (Творча драма Ю. Яновського) // газ. Укр. мова та літ. – 2002. – № 37.
53. Харчук Р. Талант і його одержавлення (Юрій Яновський) // Самототожність письменника. – К., 1999.

Тема 5. Українська драматургія 1920–1930 років.

5.1. Розвиток українського театру та драматургії. Театральне життя періоду УНР. Театр «Березіль» Леся Курбаса: поєднання традицій і новаторства. Драматичні твори Л. Старицької-Черняхівської («Сафо», «Гетьман Дорошенко», «Мазепа», «Милість Божа», «Останній сніп»), Я. Мамонтова («Весняний Хам», «Республіка на колесах», «Княжна Вікторія»), І. Дніпровського («Яблуневий полон»), К. Буревія («Павло Полуботок») та інших авторів.

5.2. Драматургія Миколи Куліша. Життєвий і творчий шлях митця. Участь у національно-визвольній боротьбі 1917–1921 року на боці більшовиків. Участь у літературних організаціях «Гарт», ВАПЛІТЕ (1926-1928), Пролітфронт. Творчі контакти з театром «Березіль» Л. Курбаса. Трилогія про село: дебют М. Куліша – п'єса «97» (1925) як свідчення про страшний голодомор 1921 року в степовій Україні; драми «Комуна в степах» (1925), «Прощай, село!» (1933). Інші п'єси: «Отак загинув Гуска» (1925, опублікована 1960), сатирична комедія «Хулій Хурина» (1926), мелодрами «Зона» (1926) та «Закут» (1929), драми «Вічний бунт» (1932) та «Маклена Граса» (1932-1933). Трагікомедія «Народний Малахій» (1927, друга редакція – 1929). Проблематика п'єси. Малахій Стаканчик як жертва «заміни» традиційного ідеалістичного світогляду українців на марксистсько-більшовицький матеріалізм. Комедія «Мина Мазало» (1929). Тема вдаваності більшовицької українізації та її викриття у творі. Лірична драма «Патетична соната» (1929): українське підпілля в п'єсі – спроба відкрити історичну правду чи спотворити дійсність? Новаторство драматургії М. Куліша. Переслідування драматурга та арешт 1934 року. Розстріл 1937 року разом з іншими визначними діячами української культури.

5.3. Драматургія Івана Кочерги.

Життєвий і творчий шлях. Ранні російськомовні п'єси: драматична казка «Пісня в келиху» (1910) та «Дівчина з мишкою» (1913). Перші україномовні твори: комедія «Фея гірконого мигдалю» (1926), історична драма «Алмазне жорно» (1927) та комедія «Натура й культура» (1928). Драматургія 1930 років: драма-феєрія «Марко в пеклі» (1930), п'єси «Підеш – не вернешся» (1935), «Ім'я», «Чорний вальс» (обидві – 1937), «Вибір» (1938) та інші. Драматична поема «Свіччине весілля» («Пісня про свічку», 1930): історична основа сюжету (боротьба киян з литовськими поневолювачами), тематика твору (відстоювання національної гідності українців, боротьба за волю та елементарні людські права). Філософська комедія «Годинникар і курка» (1933) та її російськомовний варіант під назвою «Майстри часу».

Творчість періоду Другої світової війни: п'єса «Чаша» (1942), драматична поема з часів Київської Русі «Ярослав Мудрий» (1944, друга редакція – 1946). Драматична поема «Пророк» (1948, вперше опублікована 1961) про життя Т. Шевченка після повернення із заслання. Образ Кобзаря в п'єсі. Перекладацька діяльність І. Кочерги та співпраця з журналом «Театр».

Основні здобутки та втрати національної літератури 1920–1930 років у «совєтській» Україні.

Рекомендована література:

1. Семенюк Г. Українська драматургія 20-х років. – К., 1993.
2. Кудрявцев М. Драма ідей в українській новітній літературі ХХ століття. – Кам'янець-Подільський, 1997.
3. Хороб С. Українська драматургія: кризь виміри часу (Теоретичні та історико-літературні аспекти драми). – Івано-Франківськ, 1999.
4. Працьовитий В.С. Українська драматургія 20 – 30-х років ХХ ст. – Львів, 2001.
5. Куліш М. Твори: У 2 т. – К., 1990.
6. Куліш М. Мина Мазайло: Комедія // Вітчизна. – 1989.– № 1.
7. Куліш М. Твори. Нью-Йорк: Українська Вільна Академія наук у США, 1995.
8. Куліш А. Спогади про Миколу Куліша // Куліш М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т. 2.
9. Кузякіна Н.Б. П'єси Миколи Куліша: Літературна і сценічна історія. – К., 1970.
10. Голобородько Я.Ю. Микола Куліш: сучасний погляд: Навчальний посібник. – Херсон, 2004.
11. Танюк Л. Драма Миколи Куліша // Куліш М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т. 1.
12. Панченко В. Арки й шибениці від Чаплінки до Соловків: (Драматург М.Куліш) // Укр. мова та літ. – 2001. – № 20.
13. Голобородько Я. Категорія національного в житті й духовній спадщині М.Куліша // Українська література в загальноосвітній школі. – 2002. – № 3.
14. Кореневич М. Драматургія на зламі століть: (Використання іманентних зображально-виражальних засобів у драматургії 1-ї третини 20 ст. та драмах М.Куліша) // Вісник (Літературознавчі студії). – Вип. 3. – К., 2001.

- 15.Красильникова О. Драматургічні образи Миколи Куліша: сценографічна інтерпретація // Слово і час. – 1993. – № 12.
- 16.Ляхова Ж. «Слухаю музику людської душі...» // Слово і час. – 1994. – № 11-12.
- 17.Матющенко А. «...Розмови людини з самим собою про зраду й смерть» // Дивослово. – 2004. – № 10.
- 18.Працьовитий В.С. Українська драматургія 20-30-х років ХХ ст. – Львів, 2001.
- 19.Працьовитий В. Образи-символи у драматургії Миколи Куліша // Сучасний погляд на літературу: Науковий збірник. – К., 2002. – Вип. 2.
- 20.Кудрявцев М. Трагедія гуманізму, або розстріл ілюзій із-під Бетховена (Спроба сучасного прочитання драми М.Куліша «Патетична соната») // Дивослово. – 1998. – № 5.
- 21.Шерех Ю.Друге народження «Народного Малахія» // Шерех Ю. Пороги і запоріжжя: У 3 т. – Харків, 1998. – Т. 1.
- 22.Шерех Ю. Шоста симфонія Миколи Куліша // Куліш М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т. 2.
- 23.Чумаченко А. «Гра» і «промова» Миколи Куліша // Сучасність. – 1998. – № 5.
- 24.Агєєва В. Екзистенційні мотиви у драматургії Миколи Куліша // Наукові записки НаУКМА. – К., 1998. – Т. 4. Філологія.
- 25.Кореневич М. Експресіонізм у М.Куліша – джерела // Слово і час. – 1998. – № 11.
- 26.Кочерга І. Драматичні твори. – К., 1989.
- 27.Кочерга І. П'єси. – К., 1990.
- 28.Голубєва З. Іван Кочерга: Нарис життя і творчості. – К., 1981.
- 29.Кузякіна Н. Драматург Іван Кочерга. – К., 1968.
- 30.Брюховецький В. Іван Кочерга // Кочерга І.: Драматичні твори. – К., 1989.
- 31.Голубєва З. Співець краси людської // Кочерга І. П'єси. – К., 1990.
- 32.Бойко Ю. Іван Кочерга // Бойко Ю. Вибране: У 4 т. – Мюнхен, 1971. – Т. 1.
- 33.Чорній С. Драматичні твори Івана Кочерги // Український театр і драматургія. – Мюнхен – Нью-Йорк, 1980.
- 34.Ласло-Куцюк М. Ключі до театру Івана Кочерги // Ласло-Куцюк М. Шукання форми: Нариси української літератури ХХ століття. – Бухарест, 1980.
- 35.Залеська-Онишкевич Л. Варіанти текстів п'єси «Майстри часу» //Антологія модерної української драми. – Київ – Едмонтон – Торонто, 1998.

Змістовий модуль 2.

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКА ТА ЕМІГРАЦІЙНА ЛІТЕРАТУРА 1920–1930 РОКІВ

Тема 6. Український літературний процес 1920–1930 років у еміграції.

6.1. Перша хвиля політичної еміграції після окупації України більшовицькою Росією. Українська еміграція як оберіг «вогнища» національного

відродження 1917–1921 років. Українські політичні емігранти в Західній Європі. Створення політично-культурних осередків. Літературно-мистецьке об'єднання «Сонцецвіт» у Тарнові (1921). Розвиток української літератури в таборах для інтернованих вояків Армії УНР. Заклик Є. Маланюка до творення національного мистецтва на противагу інтернаціонально-пролетарському (стаття 1921 року «Замітки про національне мистецтво»). Літературно-мистецькі об'єднання 1921–1923 років («Мистецтво», «Вінок», «Веселка»). Журнали «Наша зоря», «Веселка», газети «Залізний стрілець», «Український сурмач» та інші таборові видання. Дискусія 1923 року Є. Маланюка з Д. Донцовим щодо ідейного спрямування української літератури в умовах окупації України.

Розвиток української літератури на теренах Чехо-Словаччини. Журнал «Нова Україна» та його роль в інтенсифікації літературного життя емігрантів. Літературне об'єднання «Культ» (1924). Угрупування письменників советофільської орієнтації «Жовтневе коло» (1925). Празькі й подебрадські періодичні видання та публікації в них творів письменників-емігрантів.

Варшавська група українських літераторів. Група «Танк» (1929). «Статті про „Танк”» Є. Маланюка та Ю. Липи. Видавництво «Варяг». Квартальник «Ми» та його роль у політичному роз'єднанні еміграційних митців. Критичні напади А. Крижанівського на Є. Маланюка та Д. Донцова. Проблема змістового окреслення термінів «празька школа» та «вісниківство».

6.2. Загальна характеристика творчості Ю. Дарагана. Життєвий і творчий шлях. Грузинсько-українські корені поета. Участь у національно-визвольній боротьбі українського народу 1917–1921 років у складі Армії УНР. Ознайомлення з українською культурою. Інтернування в Польщі (1920). Заснування в Каліші 1922 року журналу «Веселка» й однойменного літературно-мистецького об'єднання та співпраця з ними Ю. Дарагана. Переїзд 1922 року до Чехо-Словаччини на навчання. Публікації в журналі «Нова Україна» та вступ до лівацької партії соціалістів-революціонерів. Відображення зміни ідейних переконань у творчості. Боротьба з хворобою та рання смерть навесні 1926 року. Вихід збірки «Сагайдак» (1925). «Наукова міфологізація» її впливу на творчість поетів «празької школи», зокрема, Є. Маланюка. Історичні мотиви збірки. Оспівування двох батьківщин поета – України та Грузії.

6.3. Провідні мотиви поезій О. Стефановича. Дитинство та юність майбутнього поета. Перебування з 1922 року в [Празі](#). Навчання на філософському факультеті [Карлового університету](#) (1922–1928). Захист 1930 року докторату із філософії (тема дисертації — [«Метлинський як поет»](#)). Публікації творів у еміграційній періодиці («Нова Україна», «Веселка», «ЛНВ», «Пробоем» та інших). Вихід у світ поетичних книг «Поезії» (1927) та «Stefanos I». Мотиви малої батьківщини (Волині) у творчості поета. Християнко-апокаліптична тематика. Античні та язичницькі наспіви. Патріотична лірика. Особлива стилістична манера поета. Еміграція в 1944 році до Німеччини. Переїзд 1949 року до м. [Бюффало](#) (США). Праця на фабриці та учителем в українській православній суботній школі.

6.4. Творчість Ю. Клена. О. Бурггардт – німець із душею Українця. Виїзд до Німеччини 1931 року. Спроба налагодити творчий контакт із Є. Маланюком. Заохочення Д. Донцова до співпраці з ЛНВ. Перші публікації у журналі під

псевдонімом Г. Явір. «Народження» визначного українського поета – Юрія Клена. Антична («Антоній і Клеопатра», «Цезар і Клеопатра», «Шляхи Одиссея») та києворуська («Софія», «Володимир», «Символ») тематика в ліриці. Європейські мотиви лицарства та конкістадорства («Кортес», «Конкістадори», «Вікінги», «Жанна д'Арк»). Зображення трагічної долі України, окупованої більшовиками, у поемі «Прокляті роки» (1937). Вихід у Празі поетичної збірки «Каравели» (1943). Праця над поетичною епопеєю «Попіл імперій» (1943–1947). Вихід збірки «Дияболічні параболи» (1947) Ю. Клена і Л. Мосендза під спільним псевдонім Тимофій Горотак. Співпраця з МУРОм. Невдоволення зайнятою позицією його провідників та підозра їх у співпраці з кремлівськими спецслужбами. Участь у дискусії за подальші шляхи розвитку української літератури в еміграції. Раптова смерть у розквіті творчих сил.

6.5. Творчість Юрія Липи. Вплив батька (І. Липи) на формування ідейно-політичних переконань сина. Навчання в 4-тій одеській гімназії. Публікація перших публіцистичних та науково-популярних праць «Королівство Київське по проекту Бісмарка», «Гетьман Іван Мазепа», «Українські відзнаки» (усі – 1917); «Табори полонених українців» (1918). Заступник командира одеської «Січі», козак куреня морської піхоти. 1919 вступ на юридичний факультет Українського державного університету в Кам'янці-Подільському, редагування університетського журналу «Нова думка». Еміграція до м. Тарнова (Польща). Участь у літературно-мистецькому товаристві «Сонцевіт». Навчання з 1922 року на медичному факультеті Познанського університету. Проживання з 1929 року у Варшаві, праця лікарем. Спроба разом із Є. Маланюком заснувати літературно-мистецьку групу «Танк» (1929). Співпраця з періодичними виданнями («Літературно-науковий вісник» (згодом – «Вісник»), «Дзвони», «Новий час», «Обрії», «Наші дні», календар-альманасі «Дніпро», «Літопис Червоної Калини» та іншими). Бунт проти «вісниківців». Полеміка з Д. Донцовим. Приховане ставлення до автури журналу «Ми» та видавництва «Варяг». Поетичний доробок. Стисла характеристика поетичних збірок «Світлість» (1925), «Суворість» (1931), «Вірую» (1938). Проза. Історичний роман «Козаки в Московії» (1934) та його унікальність в історії української літератури. Публікація 1936–37 років збірок оповідань та новел, що вийшли під назвами «Нотатник I», «Нотатник II», «Нотатник III». Їх ідейно-тематичне спрямування та неоднозначне сприйняття критикою. Науково-публіцистичні книги «Бій за українську літературу» (1935), «Призначення України» (1938), «Чорноморська доктрина» (1940), «Розподіл Росії» (1941) та інші.

6.6. Творчість Леоніда Мосендза. Стислі біографічні відомості про письменників. Участь у Першій світовій війні та перебування в Армії УНР. Після поразки національно-визвольних змагань перебування у таборах для інтернованих на території Польщі. Переїзд до Чехо-Словаччини. Навчання в Українській господарській академії в м. Подєбради (1922–1928). Наукова діяльність у хімічній галузі. Співпраця з «ЛНВ» і «Вісником» Д. Донцова. Поезія. Загальна характеристика поетичної збірки «Зодіак» (1941), поем «Канітферштан на українську мову перелицьований» (1945), «Волинський рік» (1948), драматичної поеми на історичну тематику «Вічний корабель» (1940). Збірка віршованих

пародій «Дияволичні параболи» (1947), що написана разом із Ю. Кленом. Проза. Стислий огляд збірок новел та оповідань «Людина покірна» (1937), «Відплата» (1939), автобіографічної повісті «Засів» (1936; перевидана 1941 та 1946) та роману з часів зародження християнства «Останній пророк» (1960). Ідейне спрямування есе, наукових розвідок і публіцистичних статей письменника, зокрема, розвідок «Штайн – ідея і характер» (1935), «Хвильовий – легенда і дійсність» (1948) та інших.

6.7. Творчість Наталі Лівницької-Холодної. Стислі біографічні відомості та узагальнений огляд творчості. Збірка еротичних поезій «Вогонь і попіл» (Варшава, 1934). Збірка патріотичної лірики «Сім літер» (Варшава, 1937), присвячена Україні та пам'яті С. Петлюри. Книга «Шлях велетня: Ілюстрована біографічна розповідь про Тараса Шевченка» (Нью-Йорк, 1955). Підсумкова збірка лірики «Поезії старі і нові» (Нью-Йорк, 1986).

Рекомендована література:

1. Маланюк Є. Замітки про національне мистецтво // Маланюк Є. Повернення: Поезії. Літературознавство. Публіцистика. Щоденники. Листи. – Львів: Світ, 2005.
2. Поети Празької школи. Срібні сурми: Антологія / Упоряд., передм. та літ. силуети М. Ільницького. – Київ: Смолоскип, 2009.
3. Донцов Д. Дві літератури нашої доби. – Львів, 1991.
4. Маланюк Є. Книга спостережень: Статті про літературу. – К., 1997.
5. Маланюк Є. Повернення: Поезії. Літературознавство. Публіцистика. Щоденники. Листи / Наук. ред. Т.Салига. – Львів: Світ, 2005.
6. Салига Т. Продовження: Літературно-критичні студії. – Львів: Каменяр, 1991.
7. Салига Т. Високе світло: Літературно-критичні студії. – Львів: Каменяр; Мюнхен: УВУ, 1994.
8. Ільницький М. Західноукраїнська і емігрантська поезія 20–30-х років. – К., 1992.
9. Ільницький М. Від «Молодої Музи» до «Празької школи». – Львів, 1995.
10. Астаф'єв О. Лірика української еміграції: еволюція стильових систем. – К., 1998.
11. Баган О., Гузар З., Червак Б. Лицарі духу. (Українські письменники-націоналісти – «вісниківці»). – Дрогобич: Відродження, 1996.
12. Ковалів Ю. «Празька школа»: на крутосхилах «філософії чину». – К., 2001.
13. Просалова В. Поети «празької школи». – Донецьк, 2000.
14. Крупач М. Літературно-мистецькі товариства в таборах для інтернованих воїнів армії УНР на території Польщі (загальний огляд) // Педагогічна думка. – 2002. – № 1.
15. Крупач М. Літературно-артистичне товариство «Веселка» (1922–1923) // Парадигма. – Випуск 2. – Львів, 2004.
16. Дараган Ю. Сагайдак. — Прага: Український громадський видавничий фонд, 1925.
17. Дараган Ю. Срібні сурми. Поезії. — Кіровоград: Спадщина, 2003.

18. Дараган Юрій. «Я мрійливий і пестливий...» [Зібрані вірші та переклад, що не ввійшли до збірки «Сагайдак»] // Дзвін. – 2001. – Ч. 8.
19. Куценко Л. В. «Боже, зроби зі мною, що хочеш...» // Дараган Ю. Ю. Срібні сурми. Поезії. — К.: Веселка, 2004.
20. Клочек Г. Тонкий свист летючої стріли... // [Вежа](#). — 1996. — № 3.
21. Слабошпицький М. »...Дай мені стати великим поетом». Юрій Дараган // 25 поетів української діаспори. — К.: Ярославів Вал, 2006.
22. Гузар З. Збірка Юрія Дарагана «Сагайдак» як пролог до вісниківського неоромантизму // Вісниківство: літературна традиція та ідеї. — Дрогобич: Коло, 2009.
23. Ільницький М. Гридень Дажбога, джура Мазепи (Юрій Дараган) // Ільницький М. На перехрестях віку: У 3 кн. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — Кн. .
24. Качуровський І. Юрій Дараган і поезія празької школи // Променисті сильвети: лекції, доповіді, статті, есеї, розвідки. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008.
25. Крупач М. «І я колись в майові дні в офіру серце ніс...» [До 75 річниці смерті Ю. Дарагана] // Дзвін. – 2001. – Ч. 8.
26. Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / Упорядк. В. А. Просалової. — Донецьк: Східний видавничий дім, 2012.
27. Стефанович О. Зібрані твори / Упор. Б.Бойчука. — Торонто: Євшан-зілля, 1975.
28. Стефанович О. Возлюби її до крови. Літературна спадщина. Дослідження. Документи. — Рівне, 2003.
29. Дем'янчук Г. Олекса Стефанович: Літ. портрет. — Рівне: Волинські обереги, 1999.
30. Крупач М. Олекса Стефанович: матеріали до біографії (до 100-річчя від дня народження поета) // «З його духа печаттю...» Збірник наукових праць на пошану професора Івана Денисюка. — Львів, 2001. — Т. 1.
31. Андрухович Ю. Олекса Стефанович: буколіка та героїка // Дзвін. — 1990. — № 2.
32. Слабошпицький М. Самітник із Боффало. Олекса Стефанович // 25 поетів української діаспори. — К.: Ярославів Вал, 2006.
33. Бойчук Б. Олекса Стефанович // Спомини в біографії. — К.: Факт, 2003.
34. Василишин І. Художньо-екзистенціальні особливості повоєнної лірики Олекси Стефановича // Вісниківство: літературна традиція та ідеї. Збірник наук. праць, присвячений пам'яті В.Іванишина / Ред. колегія: Л. Кравченко (голова), О. Баган та ін. — Дрогобич: Коло, 2009.
35. Качуровський І. Про лірику Олекси Стефановича // Променисті сильвети: лекції, доповіді, статті, есеї, розвідки. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008.
36. Рахманний Р. Поезія міжвоєнного покоління // Україна атомного віку. Есеї і статті. 1945–1986.-Торонто: Гомін України, 1988.

37. Савка М. Олекса Стефанович: візія України у площині міфу // Слово і Час. — 1999. — № 10.
38. Крупач М. Апокаліптика О. Стефановича // Українська філологія: школи, постаті, проблеми. Збірник наукових праць Міжнародної конференції, присвяченої 150-річчю від дня заснування кафедри української словесності у Львівському університеті (Львів, 23–25 жовтня 1998 р.). — Львів: Світ, 1999. — Част. °1.
39. Клен Ю. Вибране. — К., 1991.
40. Маланюк Є. Юрій Клен // Маланюк Є. Книга спостережень: Статті про літературу. — К., 1997.
41. Астаф'єв О. У пошуках світової гармонії. (Григорій Сковорода і Юрій Клен: діалог через віки). — Ніжин, 1996.
42. Ковалів Ю. Прокляті роки Юрія Клена // Клен Ю. Вибране. — К., 1991.
43. Орест М. Заповіти Ю. Клена // Українське слово: Хрестоматія... — К., 1994. — Кн. 1.
44. Тарнавський О. Поет, учений, громадянин (Ю. Клен) // Тарнавський О. Відоме й позавідоме. — К., 1999.
45. Чижевський Д. Юрій Клен, вчений та людина // Українське слово: Хрестоматія... — К., 1994. — Кн. 1.
46. Липа Ю. Поезія. — [Торонто](#), 1967.
47. Липа Ю. Суворість: перевидання за збіркою 1931 р. — Львів: Каменяр, 2014.
48. Апостол новітнього українства: Спогади про Юрія Липу / Упоряд. П. і Ю. Кіндратовичі. — Львів: Каменяр, 2000.
49. Юрій Липа: голос доби і приклад чину: Зб. наук. пр. / ред.: Т. Салига; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. — Л., 2001. — 407 с.
50. Збірник статей і матеріалів, приурочених 100-літньому ювілею з дня народження Юрія Липи. — Івано-Франківськ, 2000.
51. Творчість Юрія Липи в культурно-історичному контексті ХХ століття. Матеріали всеукраїнської наукової конференції, [Одеса](#), 27-28 квітня 2000. — Одеса, 2000.
52. Васків М. Еміграційний історичний роман: загальне й індивідуальне // Український еміграційний роман 1930-50-х років. — Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2011.
53. Крупач М. У пошуках авізуальної реальності (штрихи до характеристики ліричного суб'єкта поезій Ю. Липи) // Липа Ю. Суворість: перевидання за збіркою 1931 р. — Львів: Каменяр, 2014.
54. Ливицька-Холодна Н. Юрій Липа, якого я знала // [Сучасність. — 1987. — Ч. °1.](#)
55. Марочкін В. Селянський король // Слово і Час. — 1990. — № 5.
56. Мейзерська Т. «Призначення України» Ю. Липи: проблема державності і міфологізація історії // Творчість Юрія Липи в культурно-історичному контексті ХХ століття. — Одеса: Астропринт, 2000.
57. Череватенко Л. «...І тим мечем нашим гострим утвердимось» // Липа Ю. Козаки в Московії. — К., 2000.

58. Киричук С. Основні мотиви поетичного доробку Юрія Липи та Леоніда Мосендза // XX століття: від модерності до традицій: зб. наук. праць. — Вип. 1. Естетика і поетика творчості Леоніда Мосендза / Ред.. колегія: І. Руснак та ін. — Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2010.
59. Мосендз Л. Останній пророк. — Торонто, 1960.
60. Мосендз Л. Людина покірна. — Львів: Укр. бібліотека, 1937.
61. XX століття: від модерності до традицій: зб. наук. праць. — Вип. 1. Естетика і поетика творчості Леоніда Мосендза / Ред.. колегія: І. Руснак та ін. — Вінниця, 2010.
62. Іщук-Пазуняк Н. Леонід Мосендз і доля його могили // Вибрані студії з історії, лінгвістики, літературознавства і філософії. — К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 2010.
63. Кравців Б. Леонід Мосендз і його «Останній пророк» // Мосендз Л. Останній пророк. — Торонто, 1960.
64. Набитович І. Леонід Мосендз — лицар святого Грааля: Творчість письменника в контексті європейської літератури. — Дрогобич: Відродження, 2001.
65. Просалова В. А. Драматична доля роману Л. Мосендза «Останній пророк» // Актуальні проблеми літературознавства: Збірник наукових праць. — Дніпропетровськ: Навчальна книга, 2003.- Т. 15.
66. Просалова В. А. Оповідання Л. Мосендза та їх інтертекстуальне тло // Вісник Луганського національного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка, 2004. — вип. 3 (71).
67. Скорина Людмила. Література та літературознавство української діаспори. Курс лекцій. — Вид. 2-е, доп. — Черкаси: Брама-Україна. — 2005.
68. Рахманний Р. Поезія міжвоєнного покоління // Україна атомного віку. Есеї і статті. 1945—1986. -Торонто: Гомін України, 1988.
69. Куценко Л. Наталя Лівницька-Холодна. Нарис життя і творчості. — К.: Спадщина, 2004.
70. Легка О. Проблема самотності у творчості Н. Лівницької-Холодної. — Львів, 1999.
71. Легка О. Сад любові моєї (проблема філософії кохання в поезії Н. Лівницької-Холодної). — Львів: ЛНУ, 1998.
72. Легка О. Червоне і чорне: Новаторство поетики еротичного Н. Лівницької-Холодної. — Львів, 1999.

Тема 7. Життєвий і творчий шлях Євгена Маланюка та Уласа Самчука.

7.1. Є. Маланюк як найвизначніший поет української еміграції (М. Зеров). Участь у національно-визвольній боротьбі українського народу 1917–1921 років у складі Армії УНР. Інтернування в Польщі (1920). Активна політично-мистецька діяльність напередодні Другого зимового походу. Публікації а таборових виданнях («На хвилях життя», «Наша зоря», «Веселка», «Залізний стрілець», «Український сурмач») та львівській газеті «Рідний край». Стаття «Замітки про національне мистецтво» (1921). Заклики до творення національного мистецтва, яке має стати «зброєю» у визвольній боротьбі українців. Орієнтація на

європейську християнську культуру. Ідея «християнського месіанізму» у творчості. Віра в європейський «християнський ренесанс». Полеміка з Д. Донцовим. Заснування в Каліші 1922 року журналу «Веселка» та однойменного літературно-мистецького об'єднання. Роль письменника-воїна в згуртуванні української творчої молоді в еміграції. Переїзд 1923 року до Чехо-Словаччини на навчання.

Історіософська лірика Є. Маланюка. Вихід збірок «Стилет і стилос» (1925) та «Гербарій» (1926). Висока оцінка творчості Є. Маланюка М. Зеровим, котрий визначив його як найбільшого ворога советської тоталітарної системи. Співпраця з «Літературно-науковим вісником» (згодом «Вісник»), редагованим Д. Донцовим. Повернення до Польщі (1929). Спроба створення разом із Ю. Липою літературно-мистецької групи «Танк» (Варшава, 1929). Участь у створенні журналу «Ми» (Варшава) та принциповий вихід із нього. Коротка характеристика збірок «Земля й залізо» (1930), «Земна Мадонна» (1934), «Перстень Полікрата» (1939).

Творчість періоду Другої світової війни. Виїзд до Німеччини (1945). Участь у організації Мистецький український рух (МУР) та принциповий вихід із нього. Еміграція до США (1949–1968). Вихід збірок «Влада» (1951), «Остання весна» (1959), «Серпень» (1964) та посмертної – «Перстень і посох» (1969). Публікація «Книги спостережень» (1962, 1966). Роль і провідне місце Є. Маланюка в збереженні національно-державницьких ідей народу в періоди чергової окупації України.

7.2. Творчість Уласа Самчука. Дитинство та юність письменника. Перебування в Німеччині. Початок творчої діяльності. Переїзд 1929 року до Праги. Навчання в УВУ. Повернення 1941 року в складі однієї з [похідних груп ОУН \(М\)](#) на Волинь. Редагування у [Рівному](#) газети «Волинь». Перебування у 1944—1948 роках у [Німеччині](#). Праця на посаді голови літературної організації [МУР](#). Переїзд 1948 року до [Канади](#). Участь у заснуванні ОУП «Слово» (1954). Перші публікації (з [1926](#)) оповідань у журналі [«Духовна Бесіда» \(Варшава\)](#). Дебютне оповідання — «На старих стежках». Вихід збірки малої прози «Віднайдений рай» (1936). Співпраця з [«Літературно-науковим вісником»](#), журналами «Дзвони», «Самостійна думка», «Розбудова нації» та іншими.

Відтворення у романі «Марія» (1934) [трагедія](#) українського народу – голоду 1932–1933 років на центральних і східноукраїнських землях. «Хроніка» життя та смерті Марії як відображення історичної трагедії України. Звеличення боротьби [гуцулів](#) з [угорцями](#) на [Закарпатті](#) в часи національно-визвольної боротьби українського народу 1917–1921 років у романі «Гори говорять» (1934). Трилогія «Волинь» – «Куди тече річка» (1932), [«Війна і революція»](#) (1936), «Батько і син» (1937). Спроба творення збірного образу національно-свідомої молоді людини кінця 1920 – початку 1930 років, прагнучої власної держави. Коротка характеристика інших творів письменника: повісті «Кулак» (1932), роману «Юність Василя Шеремети» (1946—1947), трилогії «Ост»: «Морозів хутір» (1948), «Темнота» (1957) і «Втеча від себе» (1982).

Мемуарна проза: «П'ять по дванадцятій» (1954), «На білому коні» (1956), «На коні вороному» (1979), «Планета Ді-Пі» (1979). Публіцистичний доробок письменника.

Рекомендована література:

1. Маланюк Є. Поезії. – Львів, 1992.
2. Маланюк Є. Поезії. – К., 1992.
3. Маланюк Є. Книга спостережень: Статті про літературу. – К., 1997.
4. Войчишин Ю. «Ярий крик і біль тужавий...»: Поетична особистість Євгена Маланюка. – К., 1993.
5. Клочек Г. Євген Маланюк: «Проза» поета. – К.: Укр. пріоритет, 2019. – 264 с.
6. Крупач М. «Великий ворог» із «маленької задротяної краплі» (Пореволюційні «бої» Євгена Маланюка за нове національне мистецтво) // Слово і час. – 20018. – Ч. 2. – С. 18–25.
7. Крупач М. Пошуки дотаборових публікацій Євгена Маланюка (1916–1917 та 1920 років) // Українське літературознавство. Збірник наукових праць. – Вип. 77. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2013. – С. 3–44.
8. Крупач М. Тарас Шевченко в рецепції Євгена Маланюка (До проблеми генеалогії чудотворного образу поета) // Тарас Шевченко: Апостол правди і науки: матеріали Міжнародної наукової конференції. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2015. – С. 334–357.
9. Крупач М. У пошуках літературного дебюту Євгена Маланюка // Українське літературознавство. Збірник наукових праць. – Вип. 82. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2017. – С. 3–35.
10. Куценко Л.В. Dominus Маланюк: тло і постать. – К., 2002
11. Куценко Л.В. Боян степової Еллади. – Кіровоград, 1993.
12. Куценко Л.В. Князь духу: Статті про життя і творчість Євгена Маланюка. Кіровоград, 2003.
13. Салига Т. Вогнем пречистим. – Львів: Світ, 2004.
14. Дзюба І. Поезія вигнання // Прапор. – 1990. – № 1.
15. Ільницький М. Степове прокляття України (Євген Маланюк) // Ільницький М. Від «Молодої Музи» до «Празької школи». – Львів, 1995.
16. Астаф'єв О. Апокаліпсис Євгена Маланюка. – Ніжин, 1999.
17. Гуцак І. Вогненних шляхів апостол // Київ. — 1992. — № 2. — С. 105—107.
18. Ковалів Ю. Євген Маланюк // Слово і час. – 1991. – № 8.
19. Лавріненко Ю. Поет своєї епохи // Українське слово: Хрестоматія... – Кн. 2. – К., 1994.
20. Лисенко Н. Промінець наукового світла // Березіль. — 1992. — № 11—12. — С. 147—149.
21. Крупач М. Невідомий Євген Маланюк. У пошуках утаємничених псевдонімів поета // Дзвін. – 2006. – Ч. 4. – С. 122–128.
22. Крупач М. Таборові записи Євгена Маланюка // Визвольний шлях. – 2006. – Кн. 7–8.
23. Крупач М. Євген Маланюк – кореспондент львівської газети «Рідний край» // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Вип. 39. Матеріали

- Міжнародної наукової конференції «Актуальні проблеми теорії та історії української літератури». – Част. 1. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2007.
24. Крупач М. Пошуки дотаборових публікацій Євгена Маланюка (1916–1917 та 1920 років) // Українське літературознавство. Збірник наукових праць. – Вип. 77. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2013.
  25. Неврлий М. «Як оберуть рабів в буйтури?»: Протиборство Візантії й Риму в поезії Є.Маланюка // Слово і час. – 1997. – № 1.
  26. Неврлий М. Маланюк і Багрянний: дві концепції визволення України // Слово і час. – 2003. – № 10.
  27. Неврлий М. Муза болю, сумління і гніву (Є.Маланюк) // Літературна панорама. 1990: Збірник. – К., 1990.
  28. Харчук Р. «Вчини мене бичем твоїм...»: [Про Є.Маланюка] // Слово і час. – 1992. – № 8.
  29. Шелест В. Буремна поезія Євгена Маланюка // Березіль. — 1992. — № 9—10. — С. 187—191.
  30. Самчук У. Марія: повість – К. : [Знання](#), 2013.
  31. Самчук У. Волинь: У 2 т. — К.: Дніпро, 1993. — Т. 1, 2.
  32. Самчук У. Гори говорять. — К., 1996.
  33. Самчук У. На білому коні. — Львів: Літопис Червоної Калини, 1999.
  34. Самчук У. На коні вороному. — Львів: Літопис Червоної Калини, 2000.
  35. Документ доби: публіцистика Уласа Самчука 1941—1943 років /Упоряд. А. Жив'юк. — Рівне, 2008.
  36. Волинські дороги Уласа Самчука: Збірник. — Рівне: Азалія, 1993.
  37. Улас Самчук. Ювілейний збірник. До 90-річчя народження. — Рівне: Азалія, 1994.
  38. Руснак І. «Я був повний Україною...»: Художня історіософія Уласа Самчука. — Вінниця, 2005..
  39. Гарасевич М. Широкий письменницький діапазон У. Самчука // Дзвони. — 1978. — № 3-4.
  40. Гром'як Р. Розпросторення духовного світу Уласа Самчука (Від трилогії «Волинь» до трилогії «Ost») // Орієнтації. Розмисли. Дискурси. 1997—2007. — Тернопіль : Джура, 2007.
  41. Копач О. Улас Самчук — літописець ХХ століття // Нові дні.— 1991. — № 2.
  42. Крупач М. Історіософський «документ у слові» Уласа Самчука // Визвольний шлях. — 2006. — № 5.
  43. Кузьменко С. Улас Олексійович Самчук: До 90-ліття з дня народження // Нові дні. — 1995. — Ч. 539.
  44. Нагорна І. У дні виняткового часу. — Рівне, 2008.
  45. Поліщук Я. Формули ідентичності Уласа Самчука на тлі доби // Дивослово. — 2004. — № 7.
  46. Розумний Я. Улас Самчук (1905—1987) // Сучасність. — 1987. — Ч. 12.
  47. Тарнавський О. Зустріч з Уласом Самчуком // Нові дні. — 1988. — № 11.
  48. Тарнавський О. Улас Самчук — прозаїк // Відоме й позавідоме. — К.: Час, 1999.

- 49.Ткачук М. Художні виміри творчості Уласа Самчука // [Українська мова і література в школі.](#) — 2005. — № 6.
- 50.Шевчук В. Улас Самчук та його волинська сага // [Українська мова і література в школі.](#) — 1992. — № 11-12.

Тема 8. Західноукраїнське літературне життя 1920–1930 років.

8.1. Загальний огляд. Стрілецька поезія та її вплив на формування національно-державницьких поглядів галицького суспільства. Польська окупація Західної України 1920 року та її вплив на культурно-мистецьке життя. Політична тенденційність періодичних видань. Советофільська газета «Вперед» та «пропетлюрівський» часопис «Рідний край». Відновлення 1922 року «Літературно-наукового вісника» (ЛНВ). Література Західної України 1920-1930 років: загальні тенденції розвитку. Ідеологічні протистояння. Літературні напрями та угруповання в західноукраїнській літературі 1920-1930 років. Літературна група поетів-символістів «Митуса» та її однойменний журнал. Советофільське літературне угруповання «Горно». Советофільські журнали «Вікна», «Нові шляхи», «Критика».

«Літературно-науковий вісник» (1933 р. – «Вісник»), редагований Д. Донцовим. Його роль у формуванні національно-державницької свідомості й літературно-ідейних устремлінь західноукраїнської та еміграційної молоді. Літературно-мистецька група «Листопад». Журнали «Дажбог» та «Обрії».

Група письменників католицької орієнтації «Логос». Журнали «Поступ» та «Дзвони».

Закриття советофільських журналів після голодомору 1932–1933 років в Україні. Переорієнтація советофільських літераторів на прихильників так званої «лібералізації» в мистецтві (М. Рудницький, Ю. Косач та інші). Журнал «Назустріч». Угруповання «Дванадцятка».

Творчість письменників старшого покоління (загальний огляд). Прихід нової генерації західноукраїнських письменників (Б.-І. Антонич, Б. Кравців, С. Гординський та інші) й ідейні протистояння між ними.

8.2. Творчість Богдана-Ігоря Антонича. Короткі біографічні відомості про поета. Лемківщина як мала батьківщина поета та її оспівування у творчості. Навчання у гімназії. Вступ до львівського університету. Виховання у сім'ї священика та можливий вплив батька на його ранню творчість. Християнські мотиви у ліриці. Збірка «Велика гармонія», укладена з окремих періодичних публікацій 1932–1933 років, але повністю надрукована лише посмертно (1967). Дебютна збірка «Привітання життя» (1931) та її неоднозначне сприйняття критикою. Експресіоністичне сприйняття світу автором. «Крицеві» мотиви збірки. Співпраця з ЛНВ та «відлучення» його від журналу Д. Донцовим. Перехід до так званого «ліберального» табору на чолі з М. Рудницьким, критикованим Антоничем у ЛНВ за зв'язок із советофільськими виданнями А.°Крушельницького. Замовна стаття «Поезія по цей бік барикади». Співпраця з журналами «Дажбог» та «Назустріч». Нагородження Антонича літературними преміями. Рання смерть поета. Ідейно-тематичне спрямування збірок «Три

перстені» (1934), «Книга Лева» (1936), «Зелена Євангелія» (1938). Тема християнства та поганства у доробку поета. Проза та публіцистика Б.-І. Антонича.

8.3. Творчість Богдана Кравціва. Виховання у родині [священика](#). Перебування у пластунських організаціях та відображення романтики пластунства у творчості (мотив «дороги»). Навчання у львівській гімназії та університеті. Участь у літературному гуртку «Листопад». Членство в [ОУН](#). Ув'язнення 1930–1934 років. Другий арешт (1934) і заслання до Берези Картузької. Провідні мотиви поетичних збірок «Дорога» (1929), «Промені» (1930), «Сонети і строфи» (1933). Пластунська та тюремна тематика. Переїзд 1939 року до Німеччини, редагування у Берліні газет «Голос», «Вісті», «На шахті», «Українець». Перебування з 1944 року у Західній Німеччині (Граффендобрах, Байройт, Регенсбург). Виїзд 1949 року до США (проживання спочатку в Філадельфії, а потім у Рутерфорді). Праця у редакціях газети «Свобода» та журналу [«Сучасність»](#) (1971–1975 років — головний редактор цього часопису). Упорядкування антологій «Обірвані струни» (1955), «Поєми Чумацького шляху» (1962), «Шістдесят поетів шістдесятих років» (1966). Збірки «Остання осінь» (1940), «Під чужими зорями» (1941), «Кораблі» (1948), «Зимозелень» (1951), «Дзвенислава» (1962), «Глосарій» (1974), «Квітоліт» (1974), «Станси» (1974). Книжки перекладів «Пісня пісень» (1934), «Речі й образи» (1947). Публіцистика та наукові праці письменника.

Рекомендована література:

1. Стрілецька Голгофа: Спроба антології / Упорядкування, передмова і примітки Т.Салиги. – Львів: Каменяр, 1992.
2. Олійник-Рахманний Р. Літературно-ідеологічні напрямки в Західній Україні (1919-1939 роки). – К., 1999.
3. Українська літературознавча думка в Галичині за 150 років. Хрестоматія. – Львів, 2002. – Т.°2.
4. Донцов Д. Дві літератури нашої доби. – Львів, 1991.
5. Маланюк Є. Книга спостережень: Статті про літературу. – К., 1997.
6. Ільницький М. Драма без катарсису: Сторінки літературного життя Львова першої половини ХХ століття. [В 2 кн. Кн.1]. – Львів, 1999.
1. Антонич Б. І. Повне зібрання творів. — Львів: Літопис, 2009.
2. Антонич Б.-І. На другому березі: роман. Поезії, есе // Сучасність. – 1992. – № 9.
3. Весни розспіваної князь: Слово про Антонича. – К., 1989.
4. Ільницький М. Богдан-Ігор Антонич. – К., 1991.
5. Павличко Д. Перстень життя: літературний портрет Богдана-Ігоря Антонича. – К., 2003.
6. Калинець І. Знане і незнане про Антонича: Матеріали до біографії Богдана Ігоря Антонича. — Львів: «Друкарські куншти», 2010.
7. Стефановська Л. Антонич. Антиномії. — К.: Критика, 2006.
8. Жулинський М. Малий хрущ на Шевченкових вишнях // Літературна Україна. – 1987. – 30 липня.
9. Новикова М. Міфосвіт Антонича // Сучасність. – 1992. – № 9.

10. Рубчак Богдан. Богдан-Ігор Антонич // Українське слово: Хрестоматія...– К., 1994. – Кн. 2.
11. Славутич Яр. Від землеклонства до християнства? // Слово і час. – 1993. – №8.
12. Токмань Г. Збірка Б.-І. Антонича. «Велика гармонія» у діалозі з екзистенціальним богослов'ям // Слово і час. – 2002. – № 12.
13. Кравців Б. Поезії / упорядкування Т. Салиги; ред. М. Старавойта. — Львів: УПІ ім. Івана Федорова: Фенікс Лтд, 1993.
14. Салила Т. З євшаном крізь долю // Кравців Б. Поезії. – Львів: УПІ ім. Івана Федорова: Фенікс Лтд, 1993.
15. Лисенко Н. «Тільки спрагою даруй, Господи, Слово моє!» // Слово і час, 1994. — № 4-5.
16. Чоповський М. Славний син Підгір'я. – Львів, 2003.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1. ТВОРЧИСТЬ ПИСЬМЕННИКІВ МАТЕРИКОВОЇ УКРАЇНИ													
Тема 1. Український літературний процес 1920-1930 років: специфіка розвитку, ідейні та естетичні пошуки	12	4					10						
Тема 2. Поетична творчість 1920-1930 років	18	4	8				6						
Тема 3. Творчість та політична діяльність Володимира Винниченка та Миколи Хвильового	18	4	8				6						
Тема 4. Проза 1920–1930 років	24	4	12				8						

Тема 5. Українська драматургія 1920–1930 років	12	4	4			4						
Разом за змістовим модулем 1	84	20	32			34						
Змістовий модуль 2. ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКА ТА ЕМІГРАЦІЙНА ЛІТЕРАТУРА 1920–1930 РОКІВ												
Тема 6. Український літературний процес 1920–1930 років у еміграції.	16	4	6			6						
Тема 7. Життєвий і творчий шлях Євгена Маланюка та Уласа Самчука	14	4	6			4						
Тема 8. Західноукраїнськ е літературне життя 1920–1930 років	12	4	4			4						
Разом за змістовим модулем 2	42	12	16			14						
Усього годин	126	32	48			48						

VI. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Рання творчість В. Винниченка	4
2	Роман В. Винниченка «Сонячна машина».	2
3	Рання творчість П. Тичини.	2
4.	Ідейно-естетичні пошуки київських «неокласиків».	4
5.	Творчість М. Рильського та В. Сосюри.	4
6.	Художня проза М. Хвильового.	4
7.	Новелістика Г. Косинки.	4
8.	Роман В. Підмогильного «Місто».	2
9.	Повість Б. Антоненка-Давидовича «Смерть».	2
10.	Романи Ю. Яновського.	4
11.	Драматургія М. Куліша.	4
12.	Творчість Є. Маланюка.	2

13.	Роман Ю. Липи «Козаки в Московії».	2
14.	Повість Л. Мосендза «Засів».	2
15.	Роман У. Самчука «Марія».	2
16.	Поетичні світи Б.-І. Антонича та Б. Кравціва.	4

VIII. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота студента в рамках курсу може відбуватися у таких видах діяльності:

- Опрацювання певних наукових праць;
- Читання творів української літератури 20-30-х років ХХ ст.;
- Написання роздуму (есе) з приводу поетичного, прозового чи драматичного твору;
- Підготовка рефератів.

Теми для самостійної дослідницької письмової роботи:

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Літературно-періодичні видання 1920-1930 рр. та їх роль у подальшому розвитку українського літературного процесу.	
2	Літературні течії 1920-их років: традиції та новаторство пошуків.	
3	Футуризм як літературна течія авангардизму (три етапи розвитку українського футуризму).	
4	Літературна дискусія 1925-1928 років у контексті подальшого розвитку української літератури.	
5	Основні літературні організації та угруповання 1920-их років: естетичні засади та політичні орієнтації.	
6.	Література Західної України та еміграції 1920-1930-их років (загальні тенденції розвитку).	
7	Українське літературне життя в Празі 1920-1930 рр.	
8	Літературно-мистецьке життя Львова 1920-1930 рр.	
9	Символізм у ранній творчості Павла Тичини.	
10	Поетична творчість Максима Рильського періоду неокласицизму.	
11	Символізм галицьких поетів (В.Бобинського, О.Бабія, Р.Купчинського).	
12.	«Розколотість душі» у творчості неоромантиків (М. Хвильового, В. Сосюри, Ю. Яновського)	
13.	«Розколотість душі» у творчості неоромантиків (Є. Плужника, Д. Фальківського)	

14.	Літературно-критичні погляди Миколи Зерова.	
15.	Поетична творчість Валеріана Поліщука.	
16.	Творчість Михайля Семенка: літературне експериментування та традиційність.	

ІХ. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Теми для написання есе:

1. Творчість Максима Рильського в контексті української поезії 20-х років ХХ ст.
2. Естетичні домінанти в поезії Миколи Зерова.
3. Імпресіонізм у творчості Григорія Косинки.
4. Психологізм новел Миколи Хвильового.
5. Психологізм повісті Бориса Антоненка-Давидовича «Смерть».
6. Проблематика малої прози Валеріана Підмогильного.
7. Метафізичний світ поезії Євгена Маланюка.
8. Візія України у творчості Євгена Маланюка.
9. Поетична історіософія Олекси Стефановича.
10. Апокаліптичні мотиви у творчості Олекси Стефановича.
11. Художній світ Олега Ольжича.
12. Образний світ поезій Олени Теліги.
13. Вольові риси характеру людини у творчості Олени Теліги.
14. «Мандрівні персонажі» світової літератури в епопеї Юрія Клена «Попіл імперій».

Теми для рефератів:

1. Сильові пошуки Григорія Косинки.
2. Проблема морального вибору в повісті Бориса Антоненка-Давидовича «Смерть».
3. Ідейно-сильові пошуки в прозі Валеріана Підмогильного.
4. Новаторство драматургії Миколи Куліша.
5. Сильові особливості поезії Євгена Маланюка.
6. Образ Тараса Шевченка у творчості Євгена Маланюка.
7. Жіночі образи-символи в поезії Євгена Маланюка.
8. Візія України у творчості Євгена Маланюка.
9. Літературно-критичні погляди Євгена Маланюка.
10. Творчість Юрія Дарагана.
11. Тематика поетичного доробку Олекси Стефановича.
12. Поетичний пейзаж Олекси Стефановича.
13. Історизм та історіософізм у поетичній творчості Оксани Лятуринської.
14. Драматургія Миколи Чирського.

X. Методи навчання

Курс побудований передусім на засадах порівняльно-історичного методу комплексного дослідження літературного процесу ХХ століття. Також в основу окремих лекцій покладені біографічний, естетичний, психологічний, психоаналітичний, інтертекстуальний, біо-бібліографічний, типологічний, комплексно-системний та інші загальнонаукові методи. Художні твори проінтерпретовані в контексті часу їх написання та публікації, а також (в окремих випадках) й у взаємозв'язку з подіями біографії того чи іншого автора, що дотичні до аналізованого тексту. У методологічній базі курсу також використані матеріали з праць С. Єфремова, Д. Чижевського, Є. Маланюка, Д. Донцова, Ю. Липи, Ю. Бойка-Блохина, І. Дзюби, Т. Салиги, З. Гузара, М. Жулинського, М. Ільницького, Л. Сеника, та багатьох інших як вітчизняних, так і зарубіжних літературних критиків та істориків літератури.

У межах висвітлення лекційних тем застосований оглядово-панорамний виклад матеріалу в поєднанні із літературно-портретним та проблемним. Курс нараховує 32 аудиторних години лекцій 48 практичних заняттях. Студентів попередньо ознайомлено зі структурою, метою та завданнями курсу, принципами організації навчального процесу тощо. Їм надана рекомендована література до висвітлення окремих тем. Лекційний матеріал, засвоєний під час занять, є основним чинником у підготовці фахівців-філологів. Водночас чільне місце у курсі відведене й для самостійної роботи студентів.

XI. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль за засвоєнням знань та його успішністю здійснюється на практичних заняттях з допомогою опитування, та із врахуванням самостійно-пошукової роботи студентів над запропонованим спектром тем для самостійного опрацювання та кінцевого модульного контролю у форм іспиту.

Також для самоконтролю студентів створено комплекс питань за темами курсу.

Контрольні питання.

1. Шляхи розвитку української літератури 1920-1930 років.
2. Проза В. Винниченка 1920-1930 років.
3. Роман В. Винниченка "Сонячна машина": жанрова специфіка та проблематика твору.
4. Система образів та розстановка персонажів у романі В. Винниченка "Сонячна машина".
5. Прогностичні судження про подальший розвиток людства в романі В. Винниченка "Сонячна машина".
6. Український літературний процес 1920-1930 років: специфіка розвитку, ідейні та естетичні пошуки.

7. Літературні напрями та угруповання в українській літературі 1920-1930 років.
8. Літературна дискусія 1925–1927 років.
9. Процес українізації та його відображення в українській літературі 1920-1930 років.
10. Ідеологічна монополізація української літератури в 1920-1930-х роках. Письменники «розстріляного відродження».
11. Місце і роль М. Хвильового в українському політичному житті та літературному процесі 1920 – початку 1930 років.
12. Жанрово-тематичні грані творчості М. Хвильового.
13. Загальна характеристика прози М.Хвильового. Ілюзія та реальність у світобаченні головного персонажа новели “Я (Романтика)”.
14. Трагедія відступництва від родинної моралі під тиском фанатичної заполітизованості революційних прошарків суспільства у новелах М. Хвильового.
15. Ідейно-тематичне спрямування роману «Вальдшнепи» М. Хвильового.
16. Символізм в українській літературі 1920-1930 років.
17. Творчість П. Тичини: провідні мотиви ранніх поетичних збірок.
18. Інтимна та пейзажна лірика П. Тичини.
19. Відображення складних історичних процесів 1917-1925 років в Україні у творах П. Тичини.
20. Творчість В. Сосюри 1920-1930 років.
21. Життєвий шлях і творча спадщина Г. Косинки.
22. Зображення подій збройного протистояння та більшовицької колективізації на Україні в новелах Г. Косинки.
23. Образ Мусія Швачки як жертви власної та більшовицької «політики» (новела «Політика» Г. Косинки).
24. Повість Б. Антоненко-Давидовича «Смерть»: історія написання та проблематика твору.
25. Проблема заміни духових та суспільних орієнтирів (трагедія роздвоєння особистості) у повісті Б. Антоненка-Давидовича “Смерть”.
26. Суспільно-політична атмосфера в післяреволюційній Україні та її відображення у повісті Б. Антоненка-Давидовича “Смерть”.
27. Проблематика роману В. Підмогильного “Місто”.
28. Відображення літературного процесу середини 20-х років ХХ ст. у романі В. Підмогильного «Місто».
29. Психологічний портрет головного персонажа роману В. Підмогильного “Місто”.
30. Романтичне зображення героїки визвольної боротьби українського народу в романі «Чотири шаблі» Ю. Яновського.
31. Жанрові та сюжетні особливості роману в новелах «Вершники» Ю. Яновського.
32. Ідейно-естетичні пошуки київських неокласиків.
33. М. Зеров – поет, перекладач, літературний критик періоду «розстріляного відродження».

34. Життєвий і творчий шлях М. Рильського.
35. Провідні мотиви поезій М. Рильського.
36. Рефлексія війни у поезіях Є. Плужника.
37. Елементи екзистенціалізму у творчості Є. Плужника.
38. Розвиток української драматургії 20-30-х років ХХ ст.
39. Життєвий і творчий шлях М. Куліша.
40. Драматургія М. Куліша та театр «Березіль» Леся Курбаса.
41. Проблематика п'єси М. Куліша «Народний Малахій».
42. Українське підпілля в «Патетичній сонаті» М. Куліша.
43. Літературні напрями та угруповання в західноукраїнській та еміграційній літературі 1920-1930 років.
44. Західноукраїнське літературне життя 1920-1930 років: загальні тенденції розвитку.
45. Поетичний світ Б.-І. Антонича.
46. Провідні мотиви збірок Б.-І. Антонича «Велика гармонія» та «Зелена євангелія».
47. Провідні мотиви поетичної творчості Б. Кравціва 1920-1930 років.
48. Український літературний процес 1920-1930 років в еміграції.
49. Розвиток української літератури в таборах для інтернованих вояків Армії УНР. Літературно-мистецькі об'єднання 1921–1923 років.
50. Розвиток української літератури в 1920-1930-х роках на теренах Чехословаччини.
51. Варшавська група українських літераторів.
52. Життєвий і творчий шлях Є. Маланюка.
53. Історіософська лірика Є. Маланюка.
54. Загальна характеристика творчості Ю. Дарагана.
55. Провідні мотиви поезій О. Стефановича.
56. Розвиток української прози в еміграції.
57. Тема голодомору в українській літературі 1920-1930 років.
58. Проблематика роману У. Самчука «Марія».
59. «Хроніка» життя та смерті Марії як відображення історичної трагедії України (роман У. Самчука «Марія»).
60. Основні здобутки та втрати української літератури 1920-1930 років.

ХІІ. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ для іспиту

До іспиту студент має можливість взяти участь у роботі практичних занять, а також працювати самостійно, у таких навчальних «жанрах», як есе, реферат, наукове дослідження. Рекомендовано обговорити із студентами найбільш прийнятні для них форми навчальної взаємодії, відкоригувати алгоритм у процесі навчання. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати впродовж практичних занять, - **50 балів**.

- **Підсумковий контроль (іспит) – 50 балів** – проходить у формі усного або письмового екзамену. Екзаменаційний білет містить 2 питання, кожне з яких оцінюється максимально у 25 балів.

Поточне тестування та самостійна робота		Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1 Т. 1–Т. –5	Змістовий модуль 2 Т. 6–Т. 8		
50		50	100

Зразок екзаменаційного білета:

Екзаменаційна білет із навчальної дисципліни
«Історія української літератури 1920-1930 років»

1. Відображення складних історичних процесів 1917–1921 років в Україні у творах П.Тичини.
2. Розвиток української прози в еміграції.

Затверджено на засіданні кафедри української літератури ім. акад. М.Возняка.

Протокол № __ від _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (підпис)

Екзаменатор _____ (підпис)

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою		
		Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	Залік	
A	90-100	5	Відмінно	Зараховано
B	81-89	4	Дуже добре	
C	71-80		Добре	
D	61-70	3	Задовільно	
E	51-60		Достатньо	

ХІІІ. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча навчальна програми.
2. Плани практичних занять та методичні вказівки до їх виконання.
3. Матеріали до практичних занять та самостійної роботи студентів.

ХІV. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Історія української літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття / За ред. П. Хропка. – К., 1991.
2. Історія української літератури ХХ століття: У 2 кн. / За ред. В. Дончика. – К., 1998.
3. Антологія світової літературно-критичної думки. – Л., 1996.
4. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / Упоряд. В. Агеєва. – К.: Смолоскип, 2016.
5. Атом серця : Українська поезія першої половини ХХ ст. – К., 1992, 1993.
6. Ільницький І. Література українського відродження: Напрями і течії в українській літературі 20-х – початку 30-х рр. ХХ ст. – К., 1994.
7. Неврлий М. Українська радянська поезія 20-х років: Мікропортрети в художніх стилях і напрямках. – К., 1991.
8. Луцький Ю. Літературна політика в радянській Україні. 1917–1914. – К., 2000.
9. Олійник-Рахманний. Літературно-ідеологічні напрямки в Західній Україні (1919-1939 роки). – К., 1999.
10. Розстріляне відродження: Антологія 1917-1933. Поезія – проза – драма – есей / Упорядкування, передмова, післямова Ю. Лавріненка; післямова Є. Сверстюка. – К., 2002.
11. Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У 4 кн. – К., 1994–1995.

Допоміжна

1. Бернадська Н.І. Український роман: теоретичні проблеми і жанрова еволюція. – К., 2004.
2. Біла А. Український літературний авангард: пошуки, стильові напрями. – Донецьк, 2004.
3. Бойко Ю. Вибрані праці. – К., 1992.
4. Грабович Г. До історії української літератури. Дослідження, есе, полеміка. – К., 1997.
5. Гроно нездоланих співців. Навчальний посібник. – К., 1997.
6. Гундорова Т. Проявлення Слова. Дискурсія раннього українського модернізму: Постмодерна інтерпретація. – Львів, 1997.
7. Двадцять роки: літературні дискусії, полеміки. – К., 1991.

8. Дем'янівська Л.С. Українська драматична поема. – К., 1985.
9. Донцов Д. Дві літератури нашої доби. – Львів, 1991.
10. Дончик В. Грані сучасної прози. – К., 1987.
11. Дончик В.Г. Український радянський роман: Рух ідей і форм. – К., 1987.
12. Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика. – К., 1999.
13. Єфремов С. Історія українського письменства. – К., 1995.
14. Єфремов С. Літературно-критичні статті. – К., 1993.
15. Жулинський М. Із забуття — в безсмертя: Сторінки призабутої спадщини. – К., 1990.
16. Жулинський М. Наближення: Літературні діалоги. – К., 1986.
17. Жулинський М.Г. Слово і доля: Навчальний посібник. – К., 2006.
18. З порога смерті: Письменники України — жертви сталінських репресій. – К., 1991.
19. Зеров М. До джерел: Літературно-критичні статті // Зеров М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т.2.
20. Ільєнко І.О. У жорнах репресій: оповіді про українських письменників (за архівами ДПУ-НКВС). – К., 1995.
21. Ільницький М. Від «Молодої Музи» до «Празької школи». – Львів, 1995.
22. Ковалів Ю. «Празька школа»: на крутосхилах «філософії чину». – К., 2001.
23. Ковалів Ю. Літературна дискусія 1925-1928 рр. – К., 1900.
24. Ковалів Ю. Письменство «розстріляного відродження»: від літературних угруповань до літературної дискусії. – К., 2004.
25. Ковалів Ю.І. Українська поезія першої половини ХХ ст. – К., 2000.
26. Костюк Г. Сталінізм в Україні (Генеза і наслідки) – К., 1995.
27. Кошелівець І. Сучасна література в УРСР. – Нью-Йорк, 1964.
28. Кудрявцев М. Драма ідей в українській новітній літературі ХХ ст. – Кам'янець-Подільський, 1997.
29. Маланюк Є. Книга спостережень: Статті про літературу. – К., 1998.
30. Матюшенко А. Час героя: Українська драматургія першої третини ХХ ст. – К., 2004.
31. Мишанич О. Повернення: Літературно-критичні статті. – К., 1997.
32. Наєнко М. Романтичний епос: Ефект романтизму і українська література. – К., 2000.
33. Наєнко М. Художня література України: Науково-популярний нарис. – К., 2005. – Ч.1.
34. Наливайко Д. Спільність і своєрідність. Українська література в контексті європейського літературного процесу. – К., 1988.
35. Новиченко Л. Вибр. праці: В 2-х т. – К., 1984.
36. Одарченко П. Українська література: Збірник вибраних статей. – К., 1995.
37. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. – К., 1997.
38. Павличко С. Теорія літератури. – К., 2002.
39. Павлишин М. Конон та іконостас. – К., 1997.
40. Панченко В. Магічний кристал: Сторінки історії українського письменства. – Кіровоград, 1995.

41. Петров В. Діячі української культури (1920-1940). Жертви більшовицького терору. – К., 1992.
42. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму. – Івано-Франківськ, 2002.
43. Працьовитий В.С. Українська драматургія 20 – 30-х років ХХ ст. – Львів, 2001.
44. Салига Т. Високе світло: Літературно-критичні статті. – Львів, Мюнхен, 1994.
45. Салига Т. Вогнем пречистим. – Львів: Світ, 2004.
46. Салига Т. Продовження: Літературно-критичні студії. – Львів: Каменярь, 1991.
47. Семенюк Г. Українська драматургія 20-х років. – К., 1993.
48. Сенік Л.Т. Роман опору: Український роман 20-х років: проблема національної ідентичності. – Львів, 2002.
49. Славутич Я. Ростріляна муза: Мартиролог: Нариси про поетів. – К., 1992.
50. Соловей Е. Українська філософська лірика. – К., 1999.
51. Сильові тенденції української літератури ХХ століття: Збірник. – К., 2004.
52. Тарнавський О. Відоме й позавідоме. – К., 1999.
53. Филипович П. Літературно-критичні статті. – К., 1991.
54. Хороб С.І. Українська драматургія: крізь виміри часу (теоретичні та історико-літературні аспекти драми): Збірник статей. – Івано-Франківськ, 1999.
55. 1999.
56. Шерех Ю. Пороги і Запоріжжя: Література. Мистецтво. Ідеологія: У 3 т. – Харків, 1998.
57. Штонь Г.М. Духовний простір української ліро-епічної прози. – К., 1998.

XV.ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ.

1. <http://www.litopysupa.com>.
2. www.banderivets.org.ua
3. diasporiana.org.ua
4. е-архів
5. <http://chtyvo.org.ua/>